

Schol. Prop. 26. hujus.) Huic affectui non datur contrarius. Nam nemo de se, præ odio sui, minus iusto sentit; imò nemo de se minus iusto sentit, quatenus imaginatur, se hoc, vel illud non posse. Nam quicquid homo imaginatur se non posse, id necessàriò imaginatur, & hæc imaginatione ita disponitur, ut id agere reverà non possit, quod se non posse imaginatur. Quamdiu enim imaginatur se hoc, vel illud non posse, tamdiu ad agendum non est determinatus; & consequenter tamdiu impossibile ei est, ut id agat. Verumenimverò si ad illa attendamus, quæ à solâ opinione pendent, concipere poterimus fieri posse, ut homo de se minus iusto sentiat; fieri enim potest, ut aliquis, dum tristis imbecillitatem contempletur suam, imagineatur, se ab omnibus contemni, idque dum reliqui nihil minus cogitant, quàm ipsum contemnere. Potest præterea homo de se minus iusto sentire, si aliquid de se in præsentî neget cum relatione ad futurum tempus, cuius est incertus; ut quòd neget, se nihil certi posse concipere, nihilque nisi prava, vel turpia posse cupere, vel agere, &c. Possumus deinde dicere, aliquem de se minus iusto sentire, cum videmus, ipsum ex nimio pudoris metu, ea non audere, quæ alii ipsi æquales audent. Hunc igitur affectum possumus Superbiæ opponere, quem Abjectionem vocabo, nam ut ex Acquiescentia in se ipso Superbia, sic ex Humilitate Abjectio oritur, quæ proinde à nobis sic definitur.

XXIX. Abjectio est de se præ Tristitiâ minus iusto sentire.

E X P L I C A T I O.

Solemus tamen sæpe Superbiæ Humilitatem opponere, sed tum magis ad utriusque effectus, quàm naturam attendimus. Solemus namque illum superbum vocare, qui nimis gloriatur, (vide Schol. Prop. 30. hujus) qui non nisi virtutes suas, & aliorum non nisi vitia narrat, qui omnibus præferri vult, & qui denique eâ gravitate, & ornatu incedit, quo solent alii, qui longè supra ipsum sunt positi. Contrà illum humilem vocamus, qui sæpius erubescit, qui sua vitia fatetur, & aliorum virtutes narrat, qui omnibus cedit & qui denique submissò capite ambulat, & se ornare negligit. Cæterum

terùm hi affectus, nempe Humilitas, & Abjectio, rarissimi sunt. Nam natura humana, in se considerata, contra eosdem, quantum potest, nititur; (vide Prop. 15. & 24. hujus) & idèò, qui maxime creduntur abjecti, & humiles esse, maxime plerumque ambitiosi, & invidi sunt.

XXX. Gloria est Lætitia, concomitante ideâ alicujus nostræ actionis, quam alios laudare imaginamur.

XXXI. Pudor est Tristitia, concomitante ideâ alicujus actionis, quàm alios vituperare imaginamur.

E X P L I C A T I O.

De his vide Scholium Propositionis 30. hujus Partis. Sed hic notanda est differentia, quæ est inter Pudorem, & Verecundiam. Est enim Pudor Tristitia, quæ sequitur factum, cuius pudet. Verecundia autem est Metus, seu Timor Pudoris, quo homo continetur, ne aliquid turpe committat. Verecundiæ opponi solet Impudentia, quæ reverà affectus non est, ut suo loco ostendam: sed affectuum nomina (ut jam monui) magis eorum usum, quàm naturam respiciunt. Atque hi Lætitia, & Tristitia affectus, quos explicare proposueram, absolvi. Pergo itaque ad illos, quos ad Cupiditatem refero.

XXXII. Desiderium est Cupiditas, sive Appetitus re aliqua potiundi, quæ ejusdem rei memoriâ fovetur, & simul aliarum rerum memoriâ, quæ ejusdem rei appetendæ existentiam secludunt, coërcetur.

E X P L I C A T I O.

Cum alicujus rei recordamur, ut jam sæpe diximus, eo ipso disponimur, ad eandem eodem affectu contemplandum, ac si res præsens adesset; sed hæc dispositio, seu conatus, dum vigilamus, plerumque cohibetur ab imaginibus rerum, quæ existentiam ejus, cuius recordamur, secludunt. Quando itaque rei meminimus, quæ nos aliquo Lætitia genere afficit, eo ipso conamur eandem, cum

eadem Lætitia affectu, ut præsentem contemplari, qui quidem conatus statim colibetur memoria rerum, quæ illius existentiam secludunt. Quare desiderium reverà Tristitia est, quæ Lætitia opponitur illi, quæ ex absentia rei, quam odimus, oritur, de quâ vide Scholium Propositionis 47. hujus Partis. Sed quia nomen *desiderium* Cupiditatem respicere videtur, ideo hunc affectum ad Cupiditatis affectus refero.

XXXIII. Emulatio est alicujus rei Cupiditas, quæ nobis ingeneratur ex eo, quod alios eandem Cupiditatem habere imaginamur.

E X P L I C A T I O.

Qui fugit, quia alios fugere; vel qui timet, quia alios timere videt; vel etiam ille, qui ex eo, quod aliquem manum suam combussile videt, manum ad se contrahit, eorpusque movet, quasi ipsius manus combureretur, cum imitari quidem alterius affectum; sed non eandem *emulari* dicemus; non quia aliam emulationis, aliam imitationis novimus causam; sed quia usu factum est, ut illum tantum vocemus *emulum*, qui id, quod hominum, utile, vel jucundum esse judicamus, imitatur. Cæterum de Emulationis causâ vide Propositionem 27. hujus Partis cum ejus Scholio. Cur autem huic affectui plerumque juncta sit *Invidia*, de eo vide Propositionem 32. hujus cum ejusdem Scholio.

XXXIV. Gratia, seu Gratitude est Cupiditas, seu Amoris studium, quod ci benefacere conamur, qui in nos pari amoris affectu beneficium contulit. Vide Prop. 39. cum Schol. Prop. 41. hujus.

XXXV. Benevolentia est Cupiditas benefaciendi ei, cujus nos miseret. Vide Schol. Prop. 27. hujus.

XXXVI. Ira est Cupiditas, quæ ex Odio incitatur ad illi, quem odimus, malum inferendam. Vide Prop. 39. hujus.

XXXVII. Vin-

XXXVII. Vindicta est Cupiditas, quæ ex reciproco Odio concitatur ad malum inferendum ei, qui nobis pari affectu damnum intulit. Vide 2. Coroll. Prop. 40. hujus cum ejusdem Schol.

XXXVIII. Crudelitas, seu Savitia est Cupiditas, quæ aliquis concitatur ad malum inferendum ei, quem amamus, vel cujus nos miseret.

E X P L I C A T I O.

Crudelitati opponitur Clementia, quæ passio non est; sed animi potentia, quæ homo iram, & vindictam moderatur.

XXXIX. Timor est Cupiditas majus, quod metui- mus, malum minore vitandi. Vide Schol. Prop. 39. hujus.

XL. Audacia est Cupiditas, quæ aliquis incitatur ad aliquid agendum cum periculo, quod ejus æquales subire metunt.

XLI. Pusillanimitas dicitur de eo, cujus Cupiditas coercetur timore periculi, quod ejus æquales subire audent.

E X P L I C A T I O.

Est igitur Pusillanimitas nihil aliud, quam Metus alicujus mali, quod plerique non solent metuere; quare ipsam ad Cupiditatis affectus non refero. Eandem tamen hic explicare volui, quia quatenus ad Cupiditatem attendimus affectui Audaciam reverà opponitur.

XLII. Confernatio dicitur de eo, cujus Cupiditas malum vitandi coercetur admiratione mali, quod timet.

E X P L I C A T I O.

Est itaque Confernatio Pusillanimitatis species. Sed quia Confernatio ex duplici Timore oritur, ideo commodius definiri potest, quod sit *Metus*, qui hominem stupefactum, aut fluctuantem ita

continet, ut is malum amovere non possit. Dico *superfluum*, quatenus ejus Cupiditatem malum amovendi admiratione coerceri intelligimus. *Fluctuantem* autem dico, quatenus concipimus eandem Cupiditatem coerceri Timore alterius mali, quod ipsum æquè cruciat: unde fit, ut quodnam ex duobus avertat, nesciat. De his vide Schol. Prop. 39. & Schol. Prop. 52. hujus. Ceterum de Pusillanimitate, & Audaciâ vide Schol. Prop. 52. hujus.

XLIII. Humanitas, seu Modestia est Cupiditas ea facienti, quæ hominibus placent, & omittendi, quæ displicent.

XLIV. Ambitio est immodica gloriæ Cupiditas.

E X P L I C A T I O.

Ambitio est Cupiditas, quâ omnes affectus (*per Prop. 27. & 31. hujus*) foventur, & corroborantur; & idè hic affectus vix superari potest. Nam quamdiu homo aliquâ Cupiditate tenetur, hæc simul necessariò tenetur. *Optimus quisque*, inquit Cicero, *maximè gloriâ ducitur. Philosophi etiam libris, quos de contemnendâ gloriâ scribunt, nomen suum inscribunt, &c.*

XLV. Luxuria est immoderata convivandi Cupiditas, vel etiam Amor.

XLVI. Ebrietas est immoderata potandi Cupiditas, & Amor.

XLVII. Avaritia est immoderata divitiarum Cupiditas, & Amor.

XLVIII. Libido est etiam Cupiditas, & Amor in commiscendis corporibus.

E X P L I C A T I O.

Sive hæc coeundi Cupiditas moderata sit, sive non sit, Libido appellari solet. Porro hi quinque affectus (*ut in Schol. Prop. 56. hujus monui*) contrarios non habent. Nam Modestia species est Ambitionis, de quâ vide Schol. Prop. 29. hujus, Temperantiam deinde, Sobrie-

Sobrietatem, & Castitatem Mentis potentiam, non autem passionem indicare, jam etiam monui. Et tamet si fieri potest, ut homo avarus, ambitiosus, vel timidus à nimio cibo, potu & coitu abstineat; Avaritia tamen, Ambitio & Timor luxuriæ, ebrietati vel castitati non sunt contrarii. Nam avarus in cibum, & potum, alienum ingurgitare plerumque desiderat. Ambitiosus autem, modò speret fore clam, in nullâ re sibi temperabit, & si inter ebrios vivat, & libidinosus, idè quia ambitiosus est, proclivior erit ad eadem vitia. Timidus denique id, quod non vult, facit. Nam quamvis mortis vitandæ causâ divitias in mare projiciat, manet tamen avarus; & si libidinosus tristis est, quod sibi morem gerere nequeat, non desinit propterea libidinosus esse. Er absolute hi affectus non tam ipsos actus convivandi, potandi &c. respiciunt, quàm ipsum Appetitum & Amorem. Nihil igitur his affectibus opponi potest, præter Generositatem & Animositatem, de quibus in seqq.

Definitiones Zelotypiæ & reliquarum animi fluctuationum silentio prætermitto, tam quia ex compositione affectuum, quos jam definivimus oriuntur, quàm quia pleræque nomina non habent, quod ostendit ad usum vitæ sufficere, eandem in genere tantummodo noscere. Ceterum ex Definitionibus affectuum, quos explicuimus, liquet, eos omnes à Cupiditate, Lætitia, vel Tristitia oriri, seu potius nihil præter hos tres esse, quorum unusquisque variis nominibus appellari solet propter varias eorum relationes, & denominationes extrinsecas. Si jam ad hos primitivos, & ad ea, quæ de naturâ Mentis suprâ diximus, attendere velimus, affectus, quatenus ad solam Mentem referuntur, sic definire poterimus.

A F F E C T U U M G E N E R A L I S D E F I N I T I O.

Affectus, qui animi Pathema dicitur, est confusa idea, quâ Mens majorem, vel minorem sui Corporis, vel alicujus ejus partis existendi vim, quàm antea, affirmat, & quâ datâ ipsâ Mens ad hoc potius, quàm ad illud cogitandum determinatur.

EXPLICATIO.

Dico primò Affectum, seu passionem animi esse *confusam ideam*. Nam Mentem eatenus tantum pati, ostendimus, (*vide Prop. 3. hujus*) quatenus ideas inadæquatas, sive confusas habet. Dico deinde, *quâ mens majorem, vel minorem sui corporis, vel alicujus ejus partis existendi vim, quàm antea, affirmat*. Omnes enim corporum ideas, quas habemus, magis nostri Corporis actualem constitutionem, (*per Coroll. 2. Prop. 16. p. 2.*) quàm corporis externi naturam indicant; at hæc, quæ affectus formam constituit, Corporis, vel alicujus ejus partis constitutionem indicare, vel exprimere debet, quam ipsum Corpus, vel aliqua ejus pars habet, ex eo, quòd ipsius agendi potentia, sive existendi vis augetur, vel minuitur, juvatur, vel coercetur. Sed notandum, cum dico, *majorem, vel minorem existendi vim, quàm antea*, me non intelligere, quòd Mens præsentem Corporis constitutionem cum præteritâ comparat; sed quòd idea, quæ affectus formam constituit, aliquid de corpore affirmat, quod plus, minusve realitatis reverâ involvit, quàm antea: Et quia essentia Mentis in hoc consistit, (*per Prop. 11. & 13. p. 2.*) quòd sui Corporis actualem existentiam affirmat, & nos per perfectionem ipsam rei essentiam intelligimus; sequitur ergo, quòd Mens ad majorem, minoremve perfectionem transit, quando ei aliquid de suo corpore, vel aliqua ejus parte affirmare contingit, quòd plus, minusve realitatis involvit, quàm antea. Cum igitur suprà dixerim, Mentis cogitandi potentiam augeri, vel minui, nihil aliud intelligere volui, quàm quòd Mens ideam sui Corporis, vel alicujus ejus partis formaverit, quæ plus, minusve realitatis exprimit, quam de suo Corpore affirmaverat. Nam idearum præstantia, & actualis cogitandi potentia ex objecti præstantia æstimatur. Addidi denique, & *quâ datâ ipsa Mens ad hoc potius, quàm ad aliud cogitandum determinatur*, ut præter Lætitie, & Tristitiæ naturam, quam prima definitionis pars explicat, Cupiditatis etiam naturam exprimerem.

Finis Tertie Partis.

ETHI-

ETHICÆ

Pars Quarta,

DE

Servitute Humanâ, seu de Affectuum

VIRIBUS.

PREFATIO.

Humanam impotentiam in moderandis, & coerendis affectibus Servitutem voco; homo enim affectibus obnoxius sui juris non est, sed fortune, in cujus potestate ita est, ut sæpe coactus sit, quamquam meliora sibi videat, deteriora tamen sequi. Hujus rei causam, & quid præterea affectus boni, vel mali habent, in hæc Parte demonstrare proposui. Sed antequam incipiam, pauca de perfectione, & imperfectione, deque bono, & malo præfari lubet.

Qui rem aliquam facere constituit, eamque perfecit, rem suam perfectam esse, non tantum ipse; sed etiam unusquisque, qui mentem Auctoris illius operis, & scopum rectè noverit, aut se noverisse crediderit, dicet. Ex. gr. si quis aliquod opus (quod suppono nondum esse peractum) viderit, noveritque scopum Auctoris illius operis esse domum ædificare, is domum imperfectam esse dicet, & contrâ perfectam, simulatque opus ad finem, quem ejus Auctor eidem dare constituerat, perductum viderit. Verum si quis opus aliquod videt, cujus simile nunquam viderat, nec

X

men-

mentem opificis novit, is sanè scire non poterit, opusne illud perfectum, an imperfectum sit. Atque hæc videtur prima fuisse horum vocabulorum significatio. Sed postquam homines ideas universales formare, & domuum, edificiorum, turrium, &c. exemplaria excogitare, & alia rerum exemplaria aliis præferre inceperunt, factum est, ut unusquisque id perfectum vocaret, quod cum universali ideâ, quæ ejusmodi rei formaverat, videbat convenire, & id contra imperfectum, quod cum concepto suo exemplari minùs convenire videret, quanquam ex opificis sententiâ consummatum planè esset. Nec alia videtur esse ratio, cur res naturales etiam, quæ scilicet humanâ manu non sunt factæ, perfectas, aut imperfectas vulgò appellant; solent namque homines tam rerum naturalium, quam artificialium ideas formare universales, quas rerum veluti exemplaria habent, & quas naturam (quam nihil nisi alicujus finis causâ agere existimant) intueri credunt, sibiq; exemplaria proponere. Cum itaque aliquid in naturâ fieri vident, quod cum concepto exemplari, quod rei ejusmodi habent, minùs convenit, ipsam naturam tum defecisse, vel peccavisse, remq; illam imperfectam reliquisse, credunt. Videmus itaque homines consuevisse, res naturales perfectas, aut imperfectas vocare, magis ex præjudicio, quam ex earum verâ cognitione. Ostendimus enim in Primæ Partis Appendice Naturam propter suum non agere; æternum namque illud, & infinitum Ens, quod Deum, seu Naturam appellamus, eâdem, quâ existit, necessitate agit. Ex quâ enim naturæ necessitate existit, ex eâdem ipsam agere ostendimus. (Prop. 16. p. 1.) Ratio igitur, seu causâ, cur Deus, seu Natura agit, & cur existit, una, eademque est. Ut ergo nullius finis causâ existit, nullius etiam finis

causâ

causâ agit; sed ut existendi, sic & agendi principium, vel finem habet nullum. Causâ autem, quæ finalis dicitur, nihil est præter ipsum humanum appetitum, quatenus is alicujus rei veluti principium, seu causâ primariâ consideratur. Ex. gr. cum dicimus habitationem causam fuisse finalem hujus, aut illius domus, nihil tum sanè intelligimus aliud, quam quod homo ex eo, quod vitæ domesticæ commoda imaginatus est, appetitum habuit edificandi domum. Quare habitatio, quatenus ut finalis causâ consideratur, nihil est præter hunc singularem appetitum, qui reverâ causâ est efficiens, quæ ut prima consideratur, quia homines suorum appetituum causas communiter ignorant. Sunt namque, ut jam sæpe dixi, suarum videm actionum, & appetituum consciû; sed ignari causarum, à quibus ad aliquid appetendum determinantur. Quòd præterea vulgò ajunt, Naturam aliquando deficere, vel peccare, resque imperfectas producere, inter commenta numero, de quibus in Appendice Partis primæ egi. Perfectio igitur, & imperfectio reverâ modi solummodo cogitandi sunt, nempe notiones, quas fingere solemus ex eo, quòd ejusdem speciei, aut generis individua ad invicem comparamus: & hæc de causâ supra (Defin. 6. p. 2.) dixi me per realitatem, & perfectionem idem intelligere; solemus enim omnia Naturæ individua ad unum genus, quod generalissimum appellatur, revocare; nempe ad notionem entis, quæ ad omnia absolute Naturæ individua pertinet. Quatenus itaque Naturæ individua ad hoc genus revocamus, & ad invicem comparamus, & alia plus entitatis, seu realitatis, quam alia habere comperimus, eatenus alia aliis perfectiora esse dicimus; & quatenus isdem aliquid tribuimus, quod negationem involvit, ut terminus, finis, impotentia, &c. eatenus

X 2

ipsa

ipsa imperfecta appellamus, quia nostram Mentem non æque afficiunt, ac illa, quæ perfecta vocamus, & non quòd ipsis aliquid, quod suum sit, deficiat, vel quòd Natura peccaverit. Nihil enim nature alicujus rei competit, nisi id, quod ex necessitate nature cause efficientis sequitur, & quicquid ex necessitate nature cause efficientis sequitur, id necessarium sit.

Bonum, & malum quod attinet, nihil etiam positivum in rebus, in se scilicet consideratis, indicant, nec aliud sunt, præter cogitandi modus, seu notiones, quas formamus ex eo, quòd res ad invicem comparamus. Nam una, eademque res potest eodem tempore bona, & mala, & etiam indifferens esse. Ex. gr. Musica bona est Melancholico, mala luventi; surdus autem neque bona, neque mala. Verùm, quamvis se res ita habeat, nobis tamen hæc vocabula retinenda sunt. Nam quia ideam hominis, tanquam nature humane exemplar, quòd intueamur, formare cupimus, nobis ex usu erit, hæc eadem vocabula eo, quo dixi, sensu retinere. Per bonum itaque in seqq. intelligam id, quod certò scimus medium esse, ut ad exemplar humane nature, quod nobis proponimus, magis magisque accedamus. Per malum autem id, quod certò scimus impedire, quò minus idem exemplar referamus. Deinde homines perfectiores, aut imperfectiores dicemus, quatenus ad hoc idem exemplar magis, aut minus accedunt. Nam apprimè notandum est, cum dico, aliquem à minore ad majorem perfectionem transire, & contra, me non intelligere, quòd ex una essentia, seu forma in aliam mutatur; Equus namque ex. gr. tam destruitur, si in hominem, quam si in insectum mutetur: sed quòd ejus agendi potentiam, quatenus hæc per ipsius naturam intelligitur, auferi, vel minui concipimus. Denique per perfe-

ctionem

ctionem in genere realitatem, uti dixi, intelligam, hoc est, rei cujuscunque essentiam, quatenus certo modo existit, & operatur, nullà ipsius durationis habità ratione. Nam nullas res singulares potest ideò dici perfectior, quia plus temporis in existendo perseveravit; quippe rerum duratio ex earum essentia determinari nequit; quandoquidem rerum essentia nullum certum, & determinatum existendi tempus involvit; sed res quæcumque, sive ea perfectior sit, sive minus, eadem vi, quâ existere incipit, semper in existendo perseverare poterit, ità ut omnes hæc in re aequales sint.

DEFINITIONES.

I. Per bonum id intelligam, quod certò scimus nobis esse utile.

II. Per malum autem id, quod certò scimus impedire, quò minus boni alicujus sumus compotes.

De his præcedentem vide præfationem sub finem.

III. Res singulares voco contingentes, quatenus, dum ad earum solam essentiam attendimus, nihil invenimus, quod earum existentiam necessariò ponat, vel quod ipsam necessariò secludat.

IV. Easdem res singulares voco possibles, quatenus, dum ad causas, ex quibus produci debent, attendimus, nescimus, an ipsæ determinatæ sint ad easdem producendum.

In Schol. 1. Prop. 3. §. 1. inter possibile, & contingens nullam feci differentiam, quia ibi non opus erat hæc accuratè distinguere.

V. Per contrarios affectus in seqq. intelligam eos, qui

hominem diversum trahunt, quamvis ejusdem sint generis, ut luxuries, & avaritia, quæ amoris sunt species; nec naturâ; sed per accidens sunt contrarii.

VI. Quid per affectum erga rem futuram, præsentem, & præteritam intelligam, explicui in Schol. 1. & 2. Prop. 18. p. 3. quod vide.

Sed venit hic præterea notandum, quòd ut loci, sic etiam temporis distantiam non, nisi usque ad certum quandam limitem, possumus distinctè imaginari; hoc est, sicut omnia illa objecta, quæ ultra ducentos pedes à nobis distant, seu quorum distantia à loco, in quo sumus, illam superat, quàm distinctè imaginamur, æquè à nobis distare, & perinde, ac si in eodem plano essent, imaginari solemus; sic etiam objecta, quorum existendi tempus longiore à præsentem intervallo abesse imaginamur, quàm quod distinctè imaginari solemus, omnia æquè longè à præsentem distare imaginamur, & ad unum quasi temporis momentum referimus.

VII. Per finem, cujus causâ aliquid facimus, appetitum intelligo.

VIII. Per virtutem, & potentiam idem intelligo, hoc est (*per Prop. 7. p. 3.*) virtus, quatenus ad hominem refertur, est ipsa hominis essentia, seu natura, quatenus potestatem habet, quædam efficiendi, quæ per solas ipsius naturæ leges possunt intelligi.

A X I O M A

Nulla res singularis in rerum naturâ datur, quâ potentior, & fortior non detur alia. Sed quæcunque datâ datur alia potentior, à quâ illa data potest destrui.

P R O

P R O P O S I T I O I.

Nihil, quod idea falsa positivum habet, tollitur præsentia veri, quatenus verum.

D E M O N S T R A T I O.

Falsitas in solâ privatione cognitionis, quam idea inadæquatæ involvunt, consistit, (*per Prop. 35. p. 2.*) nec ipsæ aliquid habent positivum, propter quod falsæ dicuntur; (*per Prop. 33. p. 2.*) Sed contrâ, quatenus ad Deum referuntur, veræ sunt. (*per Prop. 32. p. 2.*) Si igitur id, quod idea falsa positivum habet, præsentia veri, quatenus verum est, tolleretur, tolleretur ergo idea vera à se ipsâ, quod (*per Prop. 4. p. 3.*) est absurdum. Ergo Nihil, quod idea, &c. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

Intelligitur hæc Propositio clariùs ex 2. Coroll. Prop. 16. p. 2. Nam imaginatio idea est, quæ magis Corporis humani præsentem constitutionem, quàm corporis externi naturam indicat, non quidem distinctè; sed confusè; unde fit, ut Mens errare dicatur. Ex. gr. Cùm solem intuemur, eundem ducentos circiter pedes à nobis distare imaginamur; in quo tamdiu fallimur, quamdiu veram ejus distantiam ignoramus; sed cognitâ ejusdem distantia tollitur quidem error; sed non imaginatio, hoc est, idea solis, quæ ejusdem naturam eatenus tantum explicat, quatenus Corpus ab eodem afficitur; adeoque, quamvis veram ejusdem distantiam noscamus, ipsum nihilominus propè nobis adesse imaginabimur. Nam ut in Schol. Prop. 35. p. 2. diximus, non est de causâ solem adeò propinquum imaginamur, quia ejus veram distantiam ignoramus; sed quia Mens eatenus magnitudinem solis concipit, quatenus Corpus ab eodem afficitur. Sic cùm solis radii, aquæ superfici incidentes, ad nostros oculos reflectuntur, eundem perinde, ac si in aquâ esset, imaginamur; tamen verum ejus locum noverimus, & sic reliquæ imaginationes, quibus Mens fallitur, sive ex naturalem Corporis constitutionem, sive, quòd ejusdem agendi potentiam augeri, vel minui indicant, vero non sunt

sunt contrariæ, nec ejusdem præsentia evanescent. Fit quidem cum falso aliquid malum timeamus, ut timor evanescat, audito vero nuntio; sed contra etiam fit, cum malum, quod certè venturum est, timeamus, ut timor etiam evanescat, auditò falso nuntio; atque adeò imaginationes non præsentia veri, quatenus verum, evanescent; sed quia alia occurrunt, iis fortiores, quæ rerum, quas imaginamur, præsentem existentiam secludunt, ut Prop. 17. p. 2. ostendimus.

PROPOSITIO II.

Nos eatenus patimur, quatenus Naturæ sumus pars, quæ per se absque aliis non potest concipi.

DEMONSTRATIO.

Nos tum pati dicimur, cum aliquid in nobis oritur, cujus non nisi partialis sumus causa, (per Defin. 2. p. 3.) hoc est, (per Defin. 1. p. 3.) aliquid, quod ex solis legibus nostræ naturæ deduci nequit. Patimur igitur, quatenus Naturæ sumus pars, quæ per se absque aliis nequit concipi. Q. E. D.

PROPOSITIO III.

Vis, quâ homo in existendo perseverat, limitata est, & à potentia causarum externarum infinite superatur.

DEMONSTRATIO.

Patet ex Axiomate hujus. Nam dato homine datur aliquid aliud, puta A potentius, & dato A datur deinde aliud, puta B, ipso A potentius, & hoc in infinitum; & ac proinde potentia hominis potentia alterius rei definitur, & à potentia causarum externarum infinite superatur. Q. E. D.

PROPOSITIO IV.

Fieri non potest, ut homo non sit Naturæ pars, & ut nullas possit pati mutationes, nisi, quæ per solam suam naturam possint intelligi, quarumque adæquata sit causa.

DE-

DEMONSTRATIO.

Potentia, quæ res singulares, & consequenter homo suum esse conservat, est ipsa Dei, live Naturæ potentia, (per Coroll. Prop. 24. p. 2.) non quatenus infinita est; sed quatenus per humanam actualem essentiam explicari potest. (per Prop. 7. p. 3.) Potentia itaque hominis, quatenus per ipsius actualem essentiam explicatur, pars est infinitæ Dei, seu Naturæ potentia; hoc est, (per Prop. 34. p. 1.) essentia. Quod erat primum. Deinde si fieri possit, ut homo nullas possit pati mutationes, nisi, quæ per solam ipsius hominis naturam possint intelligi, sequeretur, (per Prop. 4. & 6. p. 3.) ut non possit perire; sed ut semper necessariò existeret; atque hoc sequi deberet ex causâ, cujus potentia finita, aut infinita sit, nempe vel ex solâ hominis potentia, qui scilicet potis esset, ut à se removeret reliquas mutationes, quæ à causis externis oriri possent; vel infinita Naturæ potentia, à quâ omnia singularia ita dirigerentur, ut homo nullas alias possit pati mutationes, nisi quæ ipsius conservationi inserviunt. At primum (per Prop. præced. cujus demonstratio universalis est, & ad omnes res singulares applicari potest) est absurdum; ergo si fieri potest, ut homo nullas pateatur mutationes, nisi quæ per solam ipsius hominis naturam possint intelligi; & consequenter (sicut jam ostendimus) ut semper necessariò existeret, id sequi deberet ex Dei infinita potentia: & consequenter (per Prop. 16. p. 1.) ex necessitate divinæ naturæ, quatenus alicujus hominis idea affectus consideratur, totius Naturæ ordo, quatenus ipsa sub Extensionis, & Cogitationis attributis concipitur, deduci deberet; atque adeò (per Prop. 21. p. 2.) sequeretur, ut homo esset infinitus, quod (per 1. part. hujus Demonstrationis) est absurdum. Fieri itaque nequit, ut homo nullas alias patiatur mutationes, nisi quarum ipse adæquata sit causa. Q. E. D.

COROLLARIUM.

Hinc sequitur, hominem necessariò passionibus esse semper obnoxium, communemque Naturæ ordinem sequi, & eidem parere, feseque eidem, quantum rerum natura exigit, accommodare.

Y

PRO-

P R O P O S I T I O V.

Vis, & incrementum cuiuscunque passionis, ejusque in existendo perseverantia non definitur potentia, quâ nos in existendo perseverare conamur; sed causæ externæ potentia cum nostrâ comparatâ.

D E M O N S T R A T I O.

Passionis essentia non potest per solam nostram essentiam explicari, (per Defin. 1. & 2. p. 3.) hoc est, (per Prop. 7. p. 3.) passionis potentia definitur nequit potentia, quâ in nostro esse perseverare conamur; sed (ut Prop. 16. p. 2. *offensum est*) definitur necessario debet potentia causæ externæ cum nostrâ comparatâ. Q. E. D.

P R O P O S I T I O VI.

Vis alicujus passionis, seu affectus reliquas hominis actiones, seu potentiam superare potest, ita ut affectus pertinaciter homini adhaereat.

D E M O N S T R A T I O.

Vis, & incrementum cuiuscunque passionis, ejusque in existendo perseverantia definitur potentia causæ externæ cum nostrâ comparatâ; (per Prop. præc.) adeoque (per Prop. 3. hujus) hominis potentiam superare potest, &c. Q. E. D.

P R O P O S I T I O VII.

Affectus coerceri, nec tolli potest, nisi per affectum contrarium, & fortiozem affectu coercendo.

D E M O N S T R A T I O.

Affectus, quatenus ad Mentem refertur, est idea, quâ Mens majorem, vel minorem sui corporis excitandi vim, quam antea, affirmat. (per generalem Affectuum definitionem, quæ reperitur sub finem Tertii Partis.) Cùm igitur Mens aliquo affectu constitatur, Corpus afficitur simul affectione, quâ ejus agendi potentia auge-

tur,

tur, vel minuitur. Poterò hæc Corporis affectio (per Prop. 5. hujus) vim à suâ causâ accipit perseverandi in suo esse; quæ proinde nec coerceri, nec tolli potest, nisi à causâ corporeâ, (per Prop. 6. p. 2.) quæ Corpus afficiat affectione illi contrariâ, (per Prop. 5. p. 3.) & fortiore: (per Axiom. hujus) atque adeo (per Prop. 12. p. 2.) Mens afficitur ideâ affectionis fortioris, & contrariæ priori, hoc est (per generalem Affectuum Defin.) Mens afficitur affectu fortiori, & contrario priori, qui scilicet prioris existentiam secludet, vel tollit; ac proinde affectus nec tolli, nec coerceri potest, nisi per affectum contrarium, & fortiozem. Q. E. D.

C O R O L L A R I U M.

Affectus, quatenus ad Mentem refertur, nec coerceri, nec tolli potest, nisi per ideam Corporis affectionis contrariæ, & fortioris affectiones, quâ patimur. Nam affectus, quo patimur, nec coerceri, nec tolli potest, nisi per affectum eodem fortiozem, eique contrarium, (per Prop. præc.) hoc est, (per generalem Affectuum Defin.) nisi per ideam Corporis affectionis fortioris, & contrariæ affectioni, quâ patimur.

P R O P O S I T I O VIII.

Cognitio boni, & mali nihil aliud est, quam Latitiæ, vel Tristitiæ affectus, quatenus ejus sumus consci. *14-17*

D E M O N S T R A T I O.

Id bonum, aut malum vocamus, quod nostro esse conservando prodest, vel obest, (per Defin. 1. & 2. hujus) hoc est, (per Prop. 7. p. 3.) quod nostram agendi potentiam augeat, vel minuit, juvat, vel coercet. Quatenus itaque (per Defin. Latitiæ, & Tristitiæ, quas vide in Schol. Prop. 11. p. 3.) rem aliquam nos Latitiâ, vel Tristitiâ afficere percipimus, eandem bonam, aut malam vocamus; atque adeo boni, & mali cognitio, nihil aliud est, quam Latitiæ, vel Tristitiæ idea, quæ ex ipso Latitiæ, vel Tristitiæ affectu necessario sequitur. (per Prop. 22. p. 2.) At hæc idea eodem modo unita est affectui, ac Mens unita est Corpori, & per Prop. 21. p. 2. hoc est, (ut in Schol. ejusdem Prop. *offensum*) hæc idea ab ipso affectu,

fectu,

fectu, sive (*per gen. affect. Defin.*) ab ideâ Corporis affectionis reverâ non distinguitur; nisi solo conceptu; ergo hæc cognitio boni, & mali nihil est aliud, quàm ipse affectus, quatenus ejusdem sumus conscii. *Q. E. D.*

PROPOSITIO IX.

Affectus, cujus causam in presenti nobis adesse imaginamur, fortior est, quàm si eandem non adesse imaginaremur.

DEMONSTRATIO.

Imaginatio est idea, quâ Mens rem ut præsentem contempletur, (*vide ejus Defin. in Schol. Pr. 17. p. 2.*) quæ tamen magis Corporis humani constitutionem, quàm rei externæ naturam indicat. (*per Coroll. 2. Prop. 16. p. 2.*) Est igitur affectus (*per gen. affect. Defin.*) imaginatio, quatenus corporis constitutionem indicat. At imaginatio (*per Prop. 17. p. 2.*) intensior est, quamdiu nihil imaginamur, quod rei externæ præsentem existentiam secludit; ergo etiam affectus, cujus causam in presenti nobis adesse imaginamur, intensior, seu fortior est, quàm si eandem non adesse imaginaremur.

Q. E. D.

SCHOLIUM.

Cùm suprâ in Propositione 18. Partis 3. dixerim, nos ex rei futuræ, vel præteritæ imagine eodem affectu affici, ac si res, quam imaginamur, præsens esset, expressè monui id verum esse, quatenus ad solam ipsius rei imaginem attendimus; est enim ejusdem naturæ, sive res imaginati sumus, sive non sumus: sed non negavi eandem debiliorem reddi, quando alias res nobis præsentis contemplantur, quæ rei futuræ præsentem existentiam secludunt, quod tum more neglecti, qua in hæc Parte de affectuum viribus agere constitueram.

COROLLARIUM.

Imago rei futuræ, vel præteritæ, hoc est, rei, quam cum relatione ad tempus futurum, vel præteritum secluso presenti contemplantur, cæteris paribus, debilior est imaginè rei præsentis, & consequen-

sequenter affectus erga rem futuram, vel præteritam, cæteris paribus, remissior est affectu erga rem præsentem.

PROPOSITIO X.

Erga rem futuram, quàm citò assuturam imaginamur, intensius afficimur, quàm si ejus existendi tempus longius à presenti distare imaginaremur; & memoriâ rei, quàm non diu præteruisse imaginamur, intensius etiam afficimur, quàm si eandem diu præteruisse imaginaremur.

DEMONSTRATIO.

Quatenus enim rem citò assuturam, vel non diu præteruisse imaginamur, eo ipso aliquid imaginamur, quod rei præsentiam minùs secludit, quàm si ejusdem futurum existendi tempus longius à presenti distare, vel quòd dudum præterierit, imaginaremur; (*ut per se notum*) adeoque (*per præced. Prop.*) eatenus intensius erga eandem afficimur. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Ex iis, quæ ad Definitionem 6. hujus Partis notavimus, sequitur, nos erga objecta, quæ à presenti longiori temporis intervallo distant, quàm quod imaginando determinare possumus, quamvis ab invicem longo temporis intervallo distare intelligamus, æquè tamen remissè affici.

PROPOSITIO XI.

Affectus erga rem, quàm ut necessariam imaginamur, cæteris paribus, intensior est, quàm erga possibilem, vel contingentem, sive non necessariam.

DEMONSTRATIO.

Quatenus rem aliquam necessariam esse imaginamur, eatenus ejus existentiam affirmamus, & contrâ rei existentiam negamus, quatenus eandem non necessariam esse imaginamur; (*per Schol. 1. Prop. 33. p. 1.*) ac proinde (*per Prop. 9. hujus*) affectus erga

Y 3

rem

rem necessariam, cæteris paribus, intensior est, quàm erga non necessariam, *Q. E. D.*

PROPOSITIO XII.

Affectus erga rem, quam scimus in præfenti non existere, & quam ut possibilem imaginamur, cæteris paribus, intensior est, quàm erga contingentem.

DEMONSTRATIO.

Quatenus rem ut contingentem imaginamur, nullà alterius rei imagine afficimur, quæ rei existentiam ponat: (*per Defin. 3. hujus*) sed contrà (*secundùm Hypothesin*) quædam imaginamur, quæ ejusdem præsentem existentiam secludunt. At quatenus rem in futurum possibilem esse imaginamur, eatenus quædam imaginamur, quæ ejusdem existentiam ponunt, (*per Defin. 4. hujus*) hoc est, (*per Prop. 18. p. 3.*) quæ Spem, vel Metum fovent; atque adeò affectus erga rem possibilem vehementior est. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Affectus erga rem, quam scimus in præfenti non existere, & quam ut contingentem imaginamur, multò remissior est, quàm si rem in præfenti nobis adesse imaginaremur.

DEMONSTRATIO.

Affectus erga rem, quam in præfenti existere imaginamur, intensior est, quàm si eandem ut futuram imaginaremur, (*per Coroll. Prop. 9. hujus*) & multò vehementior est, si tempus futurum à præfenti non multum distare imaginaremur. (*per Prop. 10. hujus*) Est itaque affectus erga rem, cujus existendi tempus longè à præfenti distare imaginamur, multò remissior, quàm si eandem ut præsentem imaginaremur, & nihilominus (*per Prop. præc.*) intensior est, quàm si eandem rem ut contingentem imaginaremur; atque adeò affectus erga rem contingentem multò remissior erit, quàm si rem in præfenti nobis adesse imaginaremur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XIII.

Affectus erga rem contingentem, quam scimus in præfenti non existere, cæteris paribus remissior est, quàm affectus erga rem præteritam.

DEMONSTRATIO.

Quatenus rem ut contingentem imaginamur, nullà alterius rei imagine afficimur, quæ rei existentiam ponat; (*per Defin. 3. hujus*) Sed contrà (*secundùm Hypothesin*) quædam imaginamur, quæ ejusdem præsentem existentiam secludunt. Verùm quatenus eandem cum relatione ad tempus præteritum imaginamur, eatenus aliquid imaginari supponimur, quod ipsam ad memoriam redigit, sive quod rei imaginem excitat, (*vide Prop. 18. p. 2. cum ejusdem Schol.*) ac proinde eatenus efficit, ut ipsam, ac si præfens esset, contemplemur: (*per Coroll. Prop. 17. p. 2.*) Atque adeò (*per Prop. 9. hujus*) affectus erga rem contingentem, quam scimus in præfenti non existere, cæteris paribus, remissior erit, quàm affectus erga rem præteritam. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XIV.

Vera boni, & mali cognitio, quatenus vera, nullum affectum coercere potest; sed tantum, quatenus ut affectus consideratur.

DEMONSTRATIO.

Affectus est idea, quæ Mens majorem, vel minorem sui Corporis existendi vim, quàm antea, affirmat; (*per gen. Aff. Defin.*) atque adeò (*per Prop. 1. hujus*) nihil positivum habet, quod præfentiã veri tolli possit, & consequenter vera boni, & mali cognitio, quatenus vera, nullum affectum coercere potest. At quatenus affectus est, (*vide Prop. 8. hujus*) si fortiori affectu coercendo sit, eatenus tantum (*per Prop. 7. hujus*) affectum coercere poterit. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XV.

Cupiditas, quæ ex verâ boni, & mali cognitione oritur, multis aliis Cupiditatibus, quæ ex affectibus, quibus conficiamur, oriuntur, restringi, vel coerceri potest.

DEMONSTRATIO.

Ex verâ boni, & mali cognitione, quatenus hæc (per Prop. 8. hujus) affectus est, oritur necessariò Cupiditas, (per 1. affect. Def.) quæ eò est major, quò affectus, ex quo oritur, major est: (per Prop. 37. p. 3.) Sed quia hæc Cupiditas (per Hypothefin) ex eo, quòd aliquid verè intelligimus, oritur, sequitur ergo ipsa in nobis, quatenus agimus; (per Prop. 3. p. 3.) atque adeò per solam nostram essentiam debet intelligi; (per Defin. 2. p. 3.) & consequenter (per Prop. 7. p. 3.) ejus vis, & incrementum solâ humanâ potentia definiti debet. Porò Cupiditates, quæ ex affectibus, quibus conficiamur, oriuntur, eò etiam majores sunt, quòd hi affectus vehementiores erunt; atque adeò earum vis, & incrementum (per Prop. 5. hujus) potentia causarum externarum definiti debet, quæ, si cum nostrâ comparetur, nostram potentiam indefinitè superat: (per Prop. 3. hujus) atque adeò Cupiditates, quæ ex similibus affectibus oriuntur, vehementiores esse possunt illâ, quæ ex verâ boni, & mali cognitione oritur, ac proinde (per Prop. 7. hujus) eandem coercere, vel restringere poterunt. Q. E. D.

PROPOSITIO XVI.

Cupiditas, quæ ex cognitione boni, & mali, quatenus hæc cognitio futurum respicit, oritur, facilius rerum Cupiditate, quæ in præsentia suaves sunt, coerceri, vel restringi potest.

DEMONSTRATIO.

Affectus erga rem, quam futuram imaginamur, remissior est, quàm erga præsentem. (per Coroll. Prop. 9. hujus) At Cupiditas, quæ ex verâ boni, & mali cognitione oritur, tametsi hæc cognitio circa res, quæ in præsentia bonæ sunt, versetur, restringi, vel coerceri

coërceri potest aliquâ temerariâ Cupiditate; (per Prop. præced. cujus dem. universalis est) ergo Cupiditas, quæ ex eadem cognitione, quatenus hæc futurum respicit, oritur, facilius coërceri, vel restringi poterit, &c. Q. E. D.

PROPOSITIO XVII.

Cupiditas, quæ oritur ex verâ boni, & mali cognitione, quatenus hæc circa res contingentes versatur, multò adhuc facilius coerceri potest, Cupiditate rerum, quæ præsentis sunt.

DEMONSTRATIO.

Propositio hæc eodem modo, ac Prop. præced. demonstratur ex Coroll. Prop. 12. hujus.

SCHOLIUM.

Hic me causam ostendisse credo, cur homines opinione magis, quàm verâ ratione commoveantur, & cur vera boni, & mali cognitio animi commotiones excitet, & sæpe omni libidinis generi cedat; unde illud Poëtæ natum. *Videò meliora, probòque, deteriora sequor.* Quod idem etiam Ecclesiastes in mente habuisse videtur, cum dixit; *Qui auget scientiam, auget dolorem.* Atque hæc non cum in finem dico, ut inde concludam, præstabilius esse ignorare, quàm scire, vel quòd stulto intelligens in moderandis affectibus nihil intersit; sed ideò quia necesse est, nostræ naturæ tam potentiam, quàm impotentiam noscere, ut determinare possimus, quid ratio in moderandis affectibus possit, & quid non possit; & in hæc Parte de solâ humanâ impotentia me acturum dixi. Nam de Rationis in affectûs potentia separatim agere constitui.

PROPOSITIO XVIII.

Cupiditas, quæ ex Latentiâ oritur, cæteris paribus, fortior est Cupiditate, quæ ex Tristitiâ oritur.

DEMONSTRATIO.

Cupiditas est ipsa hominis essentia, (per 1. affect. Def.) hoc est, (per Prop. 7. p. 3.) conatus, quo homo in suo esse perseverare conatur.

natur. Quare Cupiditas, quæ ex Lætitia oritur, ipso Lætitia affectu (per *Defin. Lætitia. quam vide in Schol. Prop. 11. p. 3.*) iuvatur, vel augetur; quæ autem contrà ex Tristitia oritur, ipso Tristitiæ affectu (per *idem Schol.*) minuitur, vel coercetur; atque adeo vis Cupiditatis, quæ ex Lætitia oritur, potentia humanâ, simul & potentia causæ externæ; quæ autem ex Tristitiâ, sola humanâ potentia definiri debet, ac proinde hæc illa fortior est.

Q. E. D.

S C H O L I U M

His paucis humane impotentia, & inconstantia causis, & cur homines rationis præcepta non servant, explicui. Superest jam, ut ostendam, quid id sit, quod ratio nobis præscribit, & quinam affectus cum rationis humanæ regulis conveniant; quinam contrà iisdem contrarii sint. Sed antequam hæc prolixo nostro Geometrico ordine demonstrare incipiam, lubet ipsa rationis dictamina hic prius breviter ostendere, ut ea, quæ sentio, facilius ab unoquoque percipiantur. Cum ratio nihil contra naturam postulet, postulat ergo ipsa, ut unusquisque seipsum amet, suum utile, quod reverà utile est, querat, & id omne, quod hominem ad majorem perfectionem reverà ducit, appetat, & absolvet, ut unusquisque suum esse, quantum in se est, conservare conetur. Quod quidem tam necessariò verum est, quam, quòd totum sit sua parte majus. (*Vide Prop. 4. p. 3.*) Deinde quandoquidem virtus (per *Defin. 8. hujus*) nihil aliud est, quam ex legibus propriæ naturæ agere, & nemo suum esse (per *Prop. 7. p. 3.*) conservare conetur, nisi ex propriæ suæ naturæ legibus; hinc sequitur primò, virtutis fundamentum esse ipsum coratum proprium esse conservandi, & felicitatem in eo consistere, quòd homo suum esse conservare potest. *Secundò* sequitur, virtutem propter se esse appetendam, nec quicquam, quod ipsa præstabilis, aut quod utilius nobis sit, dari, cuius causâ deberet appeti. *Tertiò* denique sequitur, eos, qui se interficiunt, animo esse impotentes, eosque à causis externis, suæ naturæ repugnantibus, prorsus vinci. Porro ex *Postulato 4. Partis 2.* sequitur, nos efficere nunquam posse, ut nihil extra nos indigeamus ad nostrum esse conservandum, & ut ità vivamus, ut nullum commercium

cium cum rebus, quæ extra nos sunt, habeamus; & si præterea nostram Mentem spectemus, sanè noster intellectus imperfectior esset, si Mens sola esset, nec quicquam præter se ipsam intelligeret. Multa igitur extra nos dantur, quæ nobis utilia, quæque propterea appetenda sunt. Ex his nulla præstantiora excogitari possunt, quam ea, quæ cum nostrâ naturâ prorsus conveniunt. Si enim duo ex. gr. ejusdem prorsus naturæ individua invicem junguntur, individuum componunt singulo duplo potentius. Homini igitur nihil homine utilius; nihil, inquam, homines præstantius ad suum esse conservandum, optare possunt, quam quòd omnes in omnibus ità conveniant, ut omnium Mentes & Corpora unam quasi Mentem, unumque Corpus component, & omnes simul, quantum possunt, suum esse conservare conentur, omnesque simul omnium commune utile sibi querant; ex quibus sequitur, homines, qui ratione gubernantur, hoc est, homines, qui ex ductu rationis suum utile querunt, nihil sibi appetere, quod reliquis hominibus non cupiant, atque adeo eosdem justos, fidos, atque honestos esse.

Hæc illa rationis dictamina sunt, quæ hic paucis ostendere proposueram, antequam eadem prolixiori ordine demonstrare inciperem, quod eâ de causâ feci, ut, si fieri posset, eorum attentionem mihi conciliarem, qui credunt, hoc principium, quòd scilicet unusquisque suum utile querere tenetur, impletatis; non autem virtutis, & pietatis esse fundamentum. Postquam igitur rem sese contrà habere breviter ostenderim, pergo ad eandem eadem viâ, quâ huc usque progressi sumus, demonstrandum.

P R O P O S I T I O XIX.

Id unusquisque ex legibus suæ naturæ necessariò appetit, vel averfatur, quod bonum, vel malum esse judicat.

D E M O N S T R A T I O

Boni, & mali cognitio est (per *Prop. 8. hujus*) ipse Lætitia, vel Tristitiæ affectus, quatenus ejusdem sumus concitii; ac proinde (per *Prop. 28. p. 3.*) id unusquisque necessariò appetit, quod

bonum, & contrà id averfatur, quod malum eſſe judicat. Sed huc appetitus nihil aliud eſt, quàm ipſa hominis eſſentia, ſeu natura (per *Defin. App. quam vide in Schol. Prop. 9. p. 3. & 1. Aff. Defin.*) Ergo unuſquique ex ſolis ſuæ naturæ legibus id neceſſario appetit, vel averfatur, &c. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XX.

Quò magis unuſquique ſuum utile quærere, hoc eſt, ſuum eſſe conſervare conatur, & poteſt, eò magis virtute præditus eſt; & contrà quatenus unuſquique ſuum utile, hoc eſt, ſuum eſſe conſervare negligit, eatenus eſt impotens.

DEMONSTRATIO.

Virtus eſt ipſa humana potentia, quæ ſolâ hominis eſſentiâ definiſtur, (per *Defin. 8. hujus*) hoc eſt, (per *Prop. 7. p. 3.*) quæ ſolo conatu, quo homo in ſuo eſſe perfeverare conatur, definiſtur. Quò ergo unuſquique magis ſuum eſſe conſervare conatur, & poteſt, eò magis virtute præditus eſt, & conſequenter, (per *Prop. 4. & 6. p. 3.*) quatenus aliquis ſuum eſſe conſervare negligit, eatenus eſt impotens. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Nemo igitur, niſi à cauſis externis, & ſuæ naturæ contrariis videtur, ſuum utile appetere, ſive ſuum eſſe conſervare negligit. Nemo, inquam, ex neceſſitate ſuæ naturæ; ſed à cauſis externis coactus alimenta averfatur, vel ſe ipſum interficit, quod multis modis fieri poteſt; nempe interficit aliquis ſe ipſum coactus ab alio, qui ejus dexteram, quâ enſem caſu prehenderat, contorquet, & cogit verſus cor ipſum gladium dirigere; vel quòd ex mandato Tyranni, ut Seneca, cogatur venas aperire ſuas, hoc eſt, majus malum minore vitare cupiat; vel denique ex eo, quòd cauſæ latentes externæ ejus imaginationem ità diſponunt, & Corpus ità afficiunt, ut id aliam naturam priori contrariam induat, & cujus idea in Mente dari nequit (per *Prop. 10. p. 3.*) At quòd homo ex neceſſitate ſuæ naturæ conetur non exiſtere, vel in aliam formam mutari, tam eſt impoſ-

ſibile, quàm quòd ex nihilo aliquid fiat, ut unuſquique medicri meditatione videre poteſt.

PROPOSITIO XXI.

Nemo poteſt cupere beatum eſſe, bene agere, & bene vivere, qui ſimul non cupiat, eſſe, agere, & vivere, hoc eſt, actu exiſtere.

DEMONSTRATIO.

Hujus Propoſitionis Demonſtratio, ſeu potius res ipſa per ſe patet, & etiam ex Cupiditatis definitione. Eſt enim Cupiditas (per *1. Aff. Defin.*) beatè, ſeu bene vivendi, agendi, &c. ipſa hominis eſſentia, hoc eſt, (per *Prop. 7. p. 3.*) conatus, quo unuſquique ſuum eſſe conſervare conatur. Ergo nemo poteſt cupere, &c. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXII.

Nulla virtus poteſt prior hæc (nempe conatu ſeſe conſervandi) concipi.

DEMONSTRATIO.

Conatus ſeſe conſervandi eſt ipſa rei eſſentia. (per *Prop. 7. p. 3.*) Si igitur aliqua virtus poſſet hæc, nempe hoc conatu, prior concipi; conciperetur ergo (per *Defin. 8. hujus*) ipſa rei eſſentia ſe ipſa prior, quod (ut per ſe notum) eſt abſurdum. Ergo nulla virtus, &c. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Conatus ſeſe conſervandi primum, & unicum virtutis eſt fundamentum. Nam hoc principio nullum aliud poteſt prius concipi, (per *Prop. præc.*) & abſque ipſo (per *Prop. 21. hujus*) nulla virtus poteſt concipi.

PROPOSITIO XXIII.

Homo, quatenus ad aliquid agendum determinatur ex eo, quòd ideas habet inadequatas, non poteſt abſolute dici, ex virtute agere; ſed tantum, quatenus determinatur ex eo, quòd intelligit.

DEMONSTRATIO.

Quatenus homo ad agendum determinatur ex eo, quòd inadæquatè habet ideas, eatenus (*per Prop. 1. p. 3.*) patitur, hoc est, (*per Defin. 1. & 2. p. 3.*) aliquid agit, quod per solam ejus essentiam non potest percipi, hoc est, (*per Defin. 8. hujus*) quod ex ipsius virtute non sequitur. At quatenus ad aliquid agendum determinatur ex eo, quòd intelligit, eatenus (*per eandem Prop. 1. p. 3.*) agit, hoc est, (*per Defin. 2. p. 3.*) aliquid agit, quod per solam ipsius essentiam percipitur, sive (*per Defin. 8. hujus*) quod ex ipsius virtute adæquatè sequitur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXIV.

Ex virtute absolute agere nihil aliud in nobis est, quam ex ductu rationis agere, vivere, suum esse conservare (hæc tria idem significant) ex fundamento proprium utile querendi.

DEMONSTRATIO.

Ex virtute absolute agere, nihil aliud est, (*per Defin. 8. hujus*) quàm ex legibus propriæ naturæ agere. At nos eatenus tantummodo agimus, quatenus intelligimus; (*per Prop. 3. p. 3.*) Ergo ex virtute agere, nihil aliud in nobis est, quàm ex ductu rationis agere, vivere, suum esse conservare, id quæ (*per Coroll. Prop. 22. hujus*) ex fundamento suum utile querendi. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXV.

Nemo suum esse alterius rei causa conservare conatur.

DEMONSTRATIO.

Conatus, quòd unquamque res in suo esse perseverare conatur; solâ ipsius rei essentia definitur, (*per Prop. 7. p. 3.*) eâque solâ datâ, non autem ex alterius rei essentia necessario sequitur, (*per Prop. 6. p. 3.*) ut uniuscuiusque situm esse conservare conetur. Patet præterea hæc Propositio ex Coroll. Prop. 22. hujus Partis. Nam si homo alterius rei causâ suum esse conservare conaretur, tum res illa primum

esset

esset virtutis fundamentum, (sui per se notum) quod (*per prædictum Coroll.*) est absurdum. Ergo nemo suum esse &c. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXVI.

Quicquid ex ratione conatur, nihil aliud est, quàm intelligere; nec Mens, quatenus ratione utitur, aliud sibi utile esse judicat, nisi id, quod ad intelligendum conducit.

DEMONSTRATIO.

Conatus sese conservandi nihil est præter ipsius rei essentiam, (*per Prop. 7. p. 3.*) quæ quatenus talis exiit, vni habere concipitur ad perseverandum in existendo, (*per Prop. 6. p. 3.*) & ea agendum, quæ ex datâ suâ naturâ necessario sequuntur. (*vide Defin. Appetitus in Schol. Prop. 9. p. 3.*) At rationis essentia nihil aliud est, quàm Mens nostra, quatenus clarè, & distinctè intelligit: (*vide ejus Defin. in 2. Schol. Prop. 40. p. 2.*) Ergo (*per Prop. 40. p. 2.*) quicquid ex ratione conatur, nihil aliud est, quàm intelligere. Deinde quoniam hic Mentis conatus, quo Mens, quatenus ratiocinatur, suum esse conatur conservare, nihil aliud est, quàm intelligere; (*per primam partem hujus*) est ergo hic intelligendi conatus (*per Coroll. Prop. 22. hujus*) primum, & unicum virtutis fundamentum, nec alicujus finis causâ (*per Prop. 25. hujus*) res intelligere conabimur; sed contrâ Mens, quatenus ratiocinatur, nihil sibi bonum esse concipere poterit, nisi id, quod ad intelligendum conducit, (*per Defin. 1. hujus*) *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXVII.

Nihil certò scimus bonum, aut malum esse, nisi id, quod ad intelligendum reverâ conducit, vel quod impedire potest, quò minus intelligamus.

DEMONSTRATIO.

Mens, quatenus ratiocinatur nihil aliud appetit, quàm intelligere, nec aliud sibi utile esse judicat, nisi id, quod ad intelligendum conducit. (*per Prop. præc.*) At Mens (*per Prop. 41. & 43. p. 2.*)

cujus

rius etiam Schol. vide) rerum certitudinem non habet, nisi quatenus ideas habet adæquatas, sive (quod per Schol. Prop. 40. p. 2. idem est) quatenus ratiocinatur, ergo nihil certò scimus bonum esse, nisi id, quod ad intelligendum reverà conducit; & contrà id malum, quod impedire potest, quò minus intelligamus.

☞ E. D.

PROPOSITIO XXVIII.

Summum Mentis bonum est Dei cognitio, & summa Mentis virtus Deum cognoscere.

DEMONSTRATIO.

Summum, quod Mens intelligere potest, Deus est, hoc est, (per Defin. 6. p. 1.) Ens absolutè infinitum, & sine quo (per Prop. 15. p. 1.) nihil esse, neque concipi potest; adeòque (per Prop. 26. & 27. huius) summum Mentis utile, sive (per Defin. 1. huius) bonum est Dei cognitio. Deinde Mens, quatenus intelligit, eatenus tantum agit, (per Prop. 1. & 3. p. 3.) & eatenus tantum (per Prop. 23. huius) potest absolutè dici, quod ex virtute agit. Est igitur Mentis absolutè virtus intelligere. At summum, quod Mens intelligere potest, Deus est: (ut jam jam Demonstravimus) Ergo Mentis summa virtus est Deum intelligere, seu cognoscere.

☞ E. D.

PROPOSITIO XXIX.

Res quæcunque singularis, cujus natura à nostrâ prorsus est diversa, nostram agendi potentiam nec juvare, nec coercere potest, & absolutè res nulla potest nobis bona, aut mala esse, nisi commune aliquid nobiscum habeat.

DEMONSTRATIO.

Cujuscunque rei singularis, & consequenter (per Coroll. Prop. 10. p. 2.) hominis potentia, quâ existit, & operatur, non determinatur nisi ab aliâ re singulari, (per Prop. 28. p. 1.) cujus natura (per Prop. 6. p. 2.) per idem attributum debet intelligi, per quod
natura

naturâ humana concipiatur. Nostra igitur agendi potentia, quomodo-
docunque ea concipiatur, determinari, & consequenter juvari, vel coerceri potest potentia alterius rei singularis, quæ aliquid commune nobiscum habet, & non potentia rei, cujus natura à nostrâ prorsus est diversa; & quia id bonum, aut malum vocamus, quod causa est Lætitia, aut Tristitia, (per Prop. 8. huius) hoc est, (per Schol. Prop. 11. p. 3.) quod nostram agendi potentiam auget, vel minuit, juvat, vel coercet; ergo res, cujus natura à nostrâ prorsus est diversa, nobis neque bona, neque mala esse potest. ☞ E. D.

PROPOSITIO XXX.

Res nulla per id, quod cum nostrâ naturâ commune habet, potest esse mala; sed quatenus nobis mala est, eatenus est nobis contraria.

DEMONSTRATIO.

Id malum vocamus, quod causa est Tristitia, (per Prop. 8. huius) hoc est, (per ejus Defin. quam vide in Schol. Prop. 11. p. 3.) quod nostram agendi potentiam minuit, vel coercet. Si igitur res aliqua per id, quod nobiscum habet commune, nobis esset mala; posset ergo res id ipsum, quod nobiscum commune habet, minuere, vel coercere, quod (per Prop. 4. p. 3.) est absurdum. Nulla igitur res per id, quod nobiscum commune habet, potest nobis esse mala; sed contrà quatenus mala est, hoc est, (ut jam jam ostendimus) quatenus nostram agendi potentiam minuere, vel coercere potest, eatenus (per Prop. 5. p. 3.) nobis est contraria.

☞ E. D.

PROPOSITIO XXXI.

Quatenus res aliqua cum nostrâ naturâ convenit, eatenus necessario bona est.

DEMONSTRATIO.

Quatenus enim res aliqua cum nostrâ naturâ convenit, non potest, (per Prop. præc.) esse mala. Erit ergo necessario vel bona, vel

Aa

indif-

indifferens. Si hoc ponatur, nempe, quòd neque bona sit, neque mala; nihil ergo (*per Axiom. 3. hujus*) ex ipsius naturà sequetur, quòd nostrà naturà conservacioni inservit, hoc est, (*per Hypothesin*) quòd ipsius rei naturà conservacioni inservit; sed hoc est absurdum; (*per Prop. 6. p. 3.*) erit ergo, quatenus cum nostrà naturà convenit, necessario bona. *Q. E. D.*

COROLLARIUM

Hinc sequitur, quòd, quò res aliqua magis cum nostrà naturà convenit, eò nobis est utilior, seu magis bona, & contrà quò res aliqua nobis est utilior, eatenus cum nostrà naturà magis convenit. Nam quatenus cum nostrà naturà non convenit, erit necessàriò à nostrà naturà diversa, vel eidem contraria. Si diversa, tum (*per Prop. 29. hujus*) neque bona, neque mala esse poterit; si autem contraria, erit ergo etiam ei contraria, quæ cum nostrà naturà convenit, hoc est, (*per Prop. præced.*) contraria bono, seu mala. Nihil igitur, nisi quatenus cum nostrà naturà convenit, potest esse bonum, atque adeò, quò res aliqua magis cum nostrà naturà convenit, eò est utilior, & contrà. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXXII.

Quatenus homines passionibus sunt obnoxii, non possunt eatenus dici, quòd naturà conveniant.

DEMONSTRATIO.

Quæ naturà convenire dicuntur, potentià convenire intelliguntur; (*per Prop. 7. p. 3.*) non autem impotentia, seu negatione, & consequenter (*vide Schol. Prop. 3. p. 2.*) neque etiam passione; quare homines, quatenus passionibus sunt obnoxii, non possunt dici, quòd naturà conveniant. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Res etiam per se patet; qui enim ait, album, & nigrum in eo solummodo convenire, quòd neutrum sit rubrum; is absolute affirmat album, & nigrum nullà in re convenire. Sic etiam si quis ait, lapidem, & hominem in hoc tantum convenire, quòd uterque

que sit finitus, impotens, vel quòd ex necessitate suæ naturæ non existit, vel denique quòd à potentià causarum externarum indefinitè superatur; is omninò affirmat, lapidem, & hominem nullà in re convenire; quæ enim in solà negatione, sive in eo, quòd non habent, conveniunt, ea reverà nullà in re conveniunt.

PROPOSITIO XXXIII.

Homines naturà discrepare possunt, quatenus affectibus, qui passiones sunt, confluantur, & eatenus etiam unus, idemque homo varius est, & inconstans.

DEMONSTRATIO.

Affectuum natura, seu essentia non potest per solam nostram essentiam, seu naturam explicari; (*per Defin. 1. & 2. p. 3.*) sed potentià, hoc est, (*per Prop. 7. p. 3.*) naturà causarum externarum, cum nostrà comparatà, desiniri debet; unde fit, ut uniuscujusque affectus tot species dentur, quot sunt species objectorum, à quibus afficitur; (*vide Prop. 56. p. 3.*) & ut homines ab uno, eodemque objecto diversimodè afficiantur; (*vide Prop. 51. p. 3.*) atque eatenus naturà discrepent, & denique ut unus, idemque homo (*per eandem Prop. 51. p. 3.*) erga idem objectum diversimodè afficiatur, atque eatenus varius sit, &c. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXXIV.

Quatenus homines affectibus, qui passiones sunt, confluantur, possunt invicem esse contrarii.

DEMONSTRATIO.

Homo ex. gr. Petrus potest esse causa, ut Paulus contristeretur, propterea quòd aliquid habet simile rei, quam Paulus odit; (*per Prop. 16. p. 3.*) vel propterea quòd Petrus solus re aliquà potitur, quam ipse Paulus etiam amat, (*vide Prop. 32. p. 3. cum ejusdem Schol.*) vel ob alias causas; (*harum præcipuas vide in Schol. Prop. 55. p. 3.*) atque adeò inde fiet, (*per Defin. 7. affect.*) ut Paulus Petrum odio habeat, & consequenter facile fiet, (*per Prop. 40. p. 3.*)

cum ejus Schol.) ut Petrus Paulum contrā odio habeat, atque adeo (per Prop. 39. p. 3.) ut invicem malum inferre conentur, hoc est, (per Prop. 30. *hujus*) ut invicem sint contrarii. At affectus Tristitiæ semper passio est; (per Prop. 59. p. 3.) ergo homines, quatenus conflantur affectibus, qui passionis sunt, possunt invicem esse contrarii. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

Dixi, quòd Paulus odio Petrum habeat, quia imaginatur, id eundem possidere, quod ipse Paulus etiam amat; unde primā fronte videtur sequi, quòd hi duo ex eo, quòd idem amant, & consequenter ex eo, quòd naturā conveniunt, sibi invicem damno sint; atque adeo, si hoc verum est, falsæ essent Propositio 30. & 31. *hujus Partis*. Sed si rem aequā lance examinare velimus, hæc omnia convenire omnino videbimus. Nam hi duo non sunt invicem molesti, quatenus naturā conveniunt, hoc est, quatenus uterque idem amat; sed quatenus ab invicem discrepant. Nam quatenus uterque idem amat, eo ipso utriusque amor fovetur, (per Prop. 31. p. 3.) hoc est, (per Defin. 6. *affect.*) eo ipso utriusque Lætitia fovetur. Quare longè abest, ut quatenus idem amant, & naturā conveniunt, invicem molesti sint. Sed *hujus rei causa*, ut dixi, nulla alia est, quàm quia naturā discrepare supponuntur. Supponimus namque Petrum ideam habere rei amatæ jam possessæ, & Paulum contrā ideam rei amatæ amissæ. Unde fit, ut hic Tristitiā, & ille contrā Lætitia afficiatur; atque eatenus invicem contrarii sint. Et ad hunc modum ostendere faciliè possumus reliquas odii causas ab hoc solo pendere, quòd homines naturā discrepant, & non ab eo, in quo conveniunt.

P R O P O S I T I O XXXV.

Quatenus homines ex ductu rationis vivunt, eatenus tantum naturā semper necessario conveniunt.

D E M O N S T R A T I O.

Quatenus homines affectibus, qui passionis sunt, conflantur, possunt esse naturā diversti, (per Prop. 33. *hujus*) & invicem contrarii.

trarii. (per Prop. *præced.*) Sed eatenus homines tantum agere dicuntur, quatenus ex ductu rationis vivunt, (per Prop. 3. p. 3.) atque adeo quicquid ex humanā naturā, quatenus ratione definitur, sequitur, id (per Defin. 2. p. 3.) per solam humanam naturam, tanquam per proximam suam causam, debet intelligi. Sed quia unusquisque ex suæ naturæ legibus id appetit, quod bonum, & id amovere conatur, quod malum esse judicat; (per Prop. 19. *hujus*) & cum præterea id, quod ex dictamine rationis bonum, aut malum esse judicamus, necessariò bonum, aut malum sit; (per Prop. 41. p. 2.) Ergo homines, quatenus ex ductu rationis vivunt, eatenus tantum ea necessariò agunt, quæ humanæ naturæ, & consequenter unicuique homini necessariò bona sunt, hoc est, (per Coroll. Prop. 31. *hujus*) quæ cum naturā uniuscujusque hominis conveniunt; atque adeo homines etiam inter se, quatenus ex ductu rationis vivunt, necessariò semper conveniunt. *Q. E. D.*

C O R O L L A R I U M I.

Nihil singulare in rerum naturā datur, quod homini sit utile, quàm homo, qui ex ductu naturā vivit. Nam id homini utilissimum est, quod cum suā naturā maximè convenit, (per Coroll. Prop. 31. *hujus*) hoc est, (ut per se notum) homo. At homo ex legibus suæ naturæ absolute agit, quando ex ductu rationis vivit, (per Defin. 2. p. 3.) & eatenus tantum cum naturā alterius hominis necessariò semper convenit; (per Prop. *præced.*) ergo homini nihil inter res singulares utile datur, quàm homo &c. *Q. E. D.*

C O R O L L A R I U M II.

Cum maximè unusquisque homo suum sibi utile querit, tum maximè homines sunt sibi invicem utiles. Nam quò magis unusquisque suum utile querit, & se conservare conatur, eò magis virtute præditus est, (per Prop. 20. *hujus*) sive quod idem est, (per Defin. 8. *hujus*) eò majore potentia præditus est ad agendum ex suæ naturæ legibus, hoc est, (per Prop. 3. p. 3.) ad vivendum ex ductu rationis. At homines tum maximè naturā conveniunt, cum ex ductu rationis vivunt; (per Prop. *præced.*) ergo (per *præc. Coroll.*) tum maximè homines erunt sibi invicem utiles, cum maximè unusquisque suum utile sibi querit. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Quæ modò ostendimus, ipsa etiam experientia quotidie tot, tamque luculentis testimoniis testatur, ut omnibus ferè in ore sit: hominem homini Deum esse. Fit tamen rarò, ut homines ex ductu rationis vivant; sed cum is ita comparatum est, ut plerumque invidi, atque invicem molesti sint. At nihilominus vitam solitariam vix transigere queunt, ita ut plerisque illa definitio, quòd homo fit animal sociale, valde arriserit; & revera res ita se habet, ut ex hominum communi societate multò plura commoda orientur, quàm damna. Rideant igitur, quantum velint, res humanas Sartyrici, easque detestentur Theologi, & laudent, quantum possunt, Melancholici vitam incultam, & agrestem, hominesque continentant, & admirentur bruta; experientur tamen homines mutuo auxilio ea, quibus indigent, multò facilius sibi parare, & non nisi junctis viribus pericula, quæ ubique imminet, vitare posse; ut jam taceam, quòd multò præstabilius sit, & cognitione nostrâ magis dignum, hominum, quàm brutorum facta contemplari. Sed de his aliàs prolixius.

PROPOSITIO XXXVI.

Summum bonum eorum, qui virtutem sectantur, omnibus commune est, eoque omnes æquè gaudere possunt.

DEMONSTRATIO.

Ex virtute agere est ex ductu rationis agere, (per Prop. 24. hujus) & quicquid ex ratione conatur agere, est intelligere; (per Prop. 26. hujus) atque adeò (per Prop. 28. hujus) summum bonum eorum, qui virtutem sectantur, est Deum cognoscere, hoc est, (per Prop. 47. p. 2. & ejusdem Schol.) bonum, quod omnibus hominibus commune est, & ab omnibus hominibus, quatenus ejusdem sunt naturæ, possideri æquè potest. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Si quis autem roget, quid si summum bonum eorum, qui virtutem sectantur, non esset omnibus commune? an non inde, ut supra

suprà (vide Prop. 34. hujus) sequeretur, quòd homines, qui ex ductu rationis vivunt, hoc est, (per Prop. 35. hujus) homines, quatenus naturâ conveniunt, essent invicem contrarii? Is hoc sibi responsum habeat, non ex accidenti; sed ex ipsâ naturâ rationis oriri, ut hominis summum bonum omnibus sit commune, nimirum, quia ex ipsâ humanâ essentiâ, quatenus ratione definitur, deducitur; & quia homo nec esse, nec concipi posset, si potestatem non haberet gaudendi hoc summo bono. Pertinet namque (per Prop. 47. p. 2.) ad Mentis humanæ essentiam, adequatam habere cognitionem æternæ, & infinitæ essentia Dei.

PROPOSITIO XXXVII.

Bonum, quod unusquisque, qui sectatur virtutem, sibi appetit, reliquis hominibus etiam cupiet, & eò magis, quò majorem Dei habuerit cognitionem.

DEMONSTRATIO.

Homines, quatenus ex ductu rationis vivunt, sunt homini utilissimi, (per Coroll. 1. Prop. 35. hujus) atque adeò (per Prop. 19. hujus) ex ductu rationis conabimur necessariò efficere, ut homines ex ductu rationis vivant. At bonum, quod unusquisque, qui ex rationis dictamine vivit, hoc est, (per Prop. 24. hujus) qui virtutem sectatur, sibi appetit, est intelligere; (per Prop. 26. hujus) ergo bonum, quod unusquisque, qui virtutem sectatur, sibi appetit, reliquis hominibus etiam cupiet. Deinde Cupiditas, quatenus ad Mentem refertur, est ipsa Mentis essentia; (per 1. Affect. Defini.) Mentis autem essentia in cognitione consistit, (per Prop. 11. p. 2.) quæ Dei cognitionem involvit, (per Prop. 47. p. 2.) & sine quâ (per Prop. 15. p. 1.) nec esse, nec concipi potest; adeoque quò Mentis essentia majorem Dei cognitionem involvit, eò Cupiditas, quâ is, qui virtutem sectatur, bonum, quod sibi appetit, alteri cupit, etiam major erit. Q. E. D.

Aliter.

Bonum, quod homo sibi appetit, & amat, constantius amabit, si vi-

fi viderit, alios idem amare; (*per Prop. 31. p. 3.*) atque adeò (*per Coroll. ejusdem Prop.*) conabitur, ut reliqui idem ament; & quia hoc bonum (*per Prop. præc.*) omnibus commune est, eoque omnes gaudere possunt; conabitur ergo, (*per eandem rationem*) ut omnes eodem gaudeant, & (*per Prop. 37. p. 3.*) eò magis, quòd hoc bono magis fruatur. Q. E. D.

SCHOLIUM I.

Qui ex solo affectu conatur, ut reliqui ament, quod ipse amat, & ut reliqui ex ipsius ingenio vivant, solo impetu agit, & ideò odiosus est, præcipuè iis, quibus alia placent, quiq; propterea etiam student, & eodem impetu conantur, ut reliqui contra ex ipsorum ingenio vivant. Deinde quoniam summum, quod homines ex affectu appetunt, bonum sæpe tale est, ut unus tantum ejus possit esse compositus, hinc fit, ut qui amant, mente sibi non consentiant, & dum laudes rei, quam amant, narrare gaudent, timeant credi. At qui reliquos conatur ratione ducere, non impetu; sed humaniter, & benignè agit, & sibi mente maximè constat. Porrò quicquid cupimus, & agimus, cujus causâ sumus, quatenus Dei habemus ideam, sive quatenus Deum cognoscimus, ad Religionem refero. Cupiditatem autem bene faciendi, quæ ex eo ingeneratur, quòd ex rationis ductu vivimus, Pietatem voco. Cupiditatem deinde, quâ homo, qui ex ductu rationis vivit, tenetur, ut reliquos sibi amicitia jungat, Honestatem voco, & id honestum, quod homines, qui ex ductu rationis vivunt, laudant, & id contra turpe, quod conciliandæ amicitia repugnat. Præter hæc, civitatis etiam quænam sint fundamenta ostendi. Differentia deinde inter veram virtutem, & impotentiam facile ex supra dictis percipitur; nempe quòd vera virtus nihil aliud sit, quàm ex solo rationis ductu vivere; atque adeò impotentia in hoc solo consistit, quòd homo à rebus, quæ extra ipsum sunt, duci se patiatur, & ab iis ad ea agendum determinetur, quæ rerum externarum communis consuetudo; non autem ea, quæ ipsa ipsius natura, in se solâ considerata, postulat. Atque hæc illa sunt, quæ in Scholio Propositionis 18. hujus Partis demonstrare promisi, ex quibus apparet legem illam de non mactandis brutis, magis vanâ superstitione, & muliebri misericordiâ, quàm

sanâ

sanâ ratione fundatam esse. Docet quidem ratio nostrum utile querendi necessitudinem cum hominibus jungere; sed non cum brutis, aut rebus, quarum natura à naturâ humanâ est diversa; sed idem jus, quod illa in nos habent, nos in ea habere. Imò quia unusquisque jus virtute, seu potentia unuscujusque definitur, longè majus homines in bruta, quàm hæc in homines jus habent. Nec tamen nego bruta sentire; sed nego, quòd propterea non liceat nostræ utilitati consulere, & iisdem ad libitum uti, eademq; tractare, prout nobis magis convenit; quandoquidem nobiscum naturâ non conveniunt, & eorum affectus ab affectibus humanis sunt naturâ diversi. (*vide Schol. Prop. 57. p. 3.*) Superest, ut explicem, quid justum, quid injustum, quid peccatum, & quid denique meritum sit. Sed de his vide seq. Scholium.

SCHOLIUM II.

In Appendice Partis primæ explicare promisi, quid laus, & vituperium, quid meritum, & peccatum, quid justum, & injustum sit. Laudem, & vituperium quod attinet, in Scholio Propositionis 29. Partis 3. explicui; de reliquis autem hic jam erit dicendi locus; Sed prius pauca de statu hominis naturali, & civili dicenda sunt.

Existit unusquisque summo naturæ jure, & consequenter summo naturæ jure unusquisque ea agit, quæ ex suæ naturæ necessitate sequuntur; atque adeò summo naturæ jure unusquisque judicat, quid bonum, quid malum sit, suæque utilitati ex suo ingenio consulit, (*vide Prop. 19. & 20. hujus*) seseque vindicat, (*vide Coroll. 2. Prop. 40. p. 3.*) & id, quod amat, conservare, & id, quod odio habet, destruere conatur. (*vide Prop. 28. p. 3.*) Quòd si homines ex ductu rationis viverent, potiretur unusquisque (*per Coroll. 1. Prop. 35. hujus*) hoc suo jure absque ullo alterius damno. Sed quia affectibus sunt obnoxii, (*per Coroll. Prop. 4. hujus*) qui potentiam, seu virtutem humanam longè superant, (*per Prop. 6. hujus*) ideò sæpe diversi trahuntur, (*per Prop. 13. hujus*) atque sibi invicem sunt contrarii, (*per Prop. 34. hujus*) mutuo dum auxilio indigent. (*per Schol. Prop. 35. hujus*) Ut igitur homines concorditer vivere, & sibi auxilio esse possint, necesse est, ut jure suo natura

Bb

turali

turali cedant, & se invicem securos reddant, se nihil acturos, quod possit in alterius damnum cedere. Quà autem ratione hoc fieri possit, ut scilicet homines, qui affectibus necessitati sunt obnoxii, (per Coroll. Prop. 4. hujus) atque inconstantes, & varii, (per Prop. 33. hujus) possint se invicem securos reddere, & fidem invicem habere, patet ex Propositione 7. hujus Partis & Propositione 39. Partis 3. Nempe quod nullus affectus coerceri potest, nisi affectu fortiore, & contrario affectui coercendo, & quod unusquisque ab inferendo damno ablinet timore majoris damni. Hæc igitur lege Societas firmari poterit, si modò ipsa sibi vindicet jus, quod unusquisque habet, sese vindicandi, & de bono, & malo judicandi; quæque adeò potestatem habeat communem vivendi rationem præscribendi, legesque ferendi, easque non ratione, quæ affectus coercere nequit; (per Schol. Prop. 17. hujus) sed minis firmandi. Hæc autem Societas, legibus, & potestate sese conservandi firmata, Civitas appellatur, & qui ipsius jure defenduntur, Cives; ex quibus facile intelligimus, nihil in statu naturali dari, quod ex omnium consensu bonum, aut malum sit; quandoquidem unusquisque, qui in statu est naturali, suæ tantummodò utilitati consulit, & ex suo ingenio, & quatenus suæ utilitatis tantum habet rationem, quid bonum, quidve malum sit, decernit, & nemini, nisi sibi soli, obtemperare lege ullà tenetur; atque adeò in statu naturali peccatum concipi nequit; At quidem in statu Civili, ubi & communi consensu decernitur, quid bonum, quidve malum sit, & unusquisque Civitati obtemperare tenetur. Est itaque peccatum nihil aliud, quam inobedientia, quæ propterea solo Civitatis jure punitur, & contra obedientia Civis meritum ducitur, quia eo ipso dignus judicatur, qui Civitatis commodis gaudeat. Deinde in statu naturali nemo ex communi consensu alicujus rei est Dominus, nec in Naturâ aliquid datur, quod possit dici hujus hominis esse, & non illius; sed omnia onium sunt; ac proinde in statu naturali nulla potest concipi voluntas unicuique suum tribuendi, aut alicui id, quod ejus sit, eripiendi, hoc est, in statu naturali nihil sit, quod justum, aut injustum possit dici; at quidem in statu civili, ubi ex communi consensu decernitur, quid

quid hujus, quidve illius sit. Ex quibus apparet, justum, & injustum, peccatum, & meritum notiones esse extrinsecas; non autem attributa, quæ Mentis naturam explicant. Sed de his fatis.

PROPOSITIO XXXVIII.

Id, quod Corpus humanum ita disponit, ut pluribus modis possit affici, vel quod idem aptum reddit ad Corpora externa pluribus modis afficiendum, homini est utile; & eò utilius, quò Corpus ab eo aptius redditur, ut pluribus modis afficiatur, aliaque corpora afficiat, & contra id noxium est, quod Corpus ad hæc minus aptum redditur.

DEMONSTRATIO.

Quò Corpus ad hæc aptius redditur, eò Mens aptior ad percipiendum redditur; (per Prop. 14. p. 2.) adeoque id, quod Corpus hæc ratione disponit, aptumque ad hæc reddit, est necessariò bonum, seu utile, (per Prop. 26. & 27. hujus) & eò utilius, quò Corpus ad hæc aptius potest reddere, & contra (per eandem Prop. 14. p. 2. *inversam*, & Prop. 26. & 27. hujus) noxium, si corpus ad hæc minus aptum reddat. Q. E. D.

PROPOSITIO XXXIX.

Quæ efficiunt, ut motus, & quietis ratio, quam Corporis humani partes ad invicem habent, conservetur, bona sunt; & ea contra mala, quæ efficiunt, ut Corporis humani partes aliam ad invicem motus, & quietis habeant rationem.

DEMONSTRATIO.

Corpus humanum indiget, ut conservetur, plurimis aliis corporibus. (per *Postul.* 4. p. 2.) At id, quod formam humani Corporis constituit, in hoc consistit, quòd ejus Partes motus suos certâ quâdam ratione sibi invicem communicent; (per *Defin. ante Lem.* 4. *quam vide post Prop.* 13. p. 2.) Ergo quæ efficiunt, ut motus, &

quietis ratio, quam Corporis humani Partes ad invicem habent, conservetur, eadem humani Corporis formam conservant, & consequenter efficiunt, (*per Prop. 3. & 6. p. 2.*) ut Corpus humanum multis modis affici, & ut idem corpora externa multis modis afficere possit; adeoque (*per Prop. prac.*) bona sunt. Deinde, quae efficiunt, ut Corporis humani partes aliam motus, & quietis rationem obtineant, eadem (*per eandem Defin. p. 2.*) efficiunt, ut Corpus humanum aliam formam induat, hoc est, (*ut per se notum, & in fine praesentis, hujus partis monuimus*) ut Corpus humanum destruat, & consequenter ut omnino ineptum reddatur, ne possit pluribus modis affici, ac proinde (*per Prop. prac.*) mala sunt. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

p. 166. Quamvis hæc Menti obesse, vel prodesse possunt in Quinta Parte explicabitur. Sed hic notandum, quod Corpus tum mortem obire intelligitur, quando ejus partes ita disponuntur, ut aliam mortis, & quietis rationem ad invicem obtineant. Nam negare non audeo Corpus humanum, retentâ sanguinis circulatione, & aliis, propter quæ Corpus vivere existimatur, posse nihilominus in aliam naturam à suâ proferri diversam mutari. Nam nulla ratio me cogit, ut statim Corpus non mori, nisi mutetur in cadaver; quin ipsa experientia aliud suadere videtur. Fit namque aliquando, ut homo tales patiat mutaciones, ut non faciliè eundem illum esse dixerim, ut de quodam Hispano Poëtâ narrare audivi, qui morbo correptus fuerat, & quamvis ex eo convalesceret, mansit tamen præterite suæ vitæ tam oblitus, ut Fabulas, & Tragedias, quas fecerat, suas non crederet esse, & sanè pro infante adulto haberi potuisset, si vernacula etiam lingua fuisset oblitus. Et si hoc incredibile videretur, quid de infantibus dicemus? Quorum naturam homo provectâ ætatis à suâ tam diversam esse credit, ut persuaderi non possit, se unquam infantem fuisse, nisi ex aliis de se conjecturam faceret. Sed hæc superfluous materiam suppeditem movendi novas quaestiones, malo hæc in medio relinquere.

P R O-

P R O P O S I T I O X L.

Quæ ad hominum communem Societatem conducunt, sive quæ efficiunt, ut homines concorditer vivant, utilia sunt, & illa contra mala, quæ discordiam in Civitatem inducunt.

D E M O N S T R A T I O.

Nam quæ efficiunt, ut homines concorditer vivant, simul efficiunt, ut ex ductu rationis vivant, (*per Prop. 35. hujus*) atque adeo (*per Prop. 26. & 27. hujus*) bona sunt, & (*per eandem rationem*) illa contra mala sunt, quæ discordias concitant. *Q. E. D.*

P R O P O S I T I O X L I.

Lætitia directè mala non est, sed bona; Tristitia autem contra directè est mala.

D E M O N S T R A T I O.

Lætitia (*per Prop. 11. p. 3. cum ejusdem Schol.*) est affectus, quo corporis agendi potentia augetur, vel juvatur; Tristitia autem contra est affectus, quo corporis agendi potentia minuitur, vel coercetur; adeoque (*per Prop. 38. hujus*) Lætitia directè bona est, &c. *Q. E. D.*

P R O P O S I T I O X L I I.

Hilaritas excessum habere nequit; sed semper bona est, & contra melancholia semper mala.

D E M O N S T R A T I O.

Hilaritas (*vide ejus Defin. in Schol. Prop. 11. p. 3.*) est Lætitia, quæ, quatenus ad Corpus refertur, in hoc consistit, quod Corporis omnes partes pariter sint affectæ, hoc est, (*per Prop. 11. p. 3.*) quod Corporis agendi potentia augetur, vel juvatur, ita ut omnes ejus partes eandem ad invicem motus, & quietis rationem obtineant; atque adeo (*per Prop. 39. hujus*) Hilaritas semper est bona, nec excessum habere potest. At Melancholia (*ejus etiam*

B b 3

Defin.

Defin. vide in eodem Schol. Prop. 11. p. 3.) est Tristitia, quæ, quatenus ad Corpus refertur, in hoc consistit, quòd Corporis agendi potentia absolute minuitur, vel coercetur; adeoque (*per Prop. 38. hujus*) semper est mala. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XLIII.

Titillatio excessum habere potest, & mala esse; Dolor autem eatenus potest esse bonus, quatenus Titillatio, seu Lætitia est mala.

DEMONSTRATIO.

Titillatio est Lætitia, quæ, quatenus ad Corpus refertur, in hoc consistit, quòd una, vel aliquot ejus partes præ reliquis afficiuntur, (*vide ejus Defin. in Schol. Prop. 11. p. 3.*) cujus affectus potentia tanta esse potest, ut reliquas Corporis actiones superet, (*per Prop. 6. hujus*) eique pertinaciter adhareat, atque adeò impedit, quò minus Corpus aptum sit, ut plurimis aliis modis afficiatur, adeoque (*per Prop. 38. hujus*) mala esse potest. Deinde Dolor, qui contra Tristitia est, in se solo consideratus, non potest esse bonus. (*per Prop. 41. hujus*) Verum quia ejus vis, & incrementum definitur potentia causæ externæ cum nostrâ comparatâ, (*per Prop. 5. hujus*) possumus ergo hujus affectus infinitos viriam concipere gradus, & modos; (*per Prop. 3. hujus*) atque adeò eundem talem concipere, qui Titillationem possit coercere, ut excessum non habeat, & eatenus (*per primam partem Prop. hujus*) efficere, ne corpus minus aptum reddatur, ac proinde eatenus erit bonus. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XLIV.

Amor, & Cupiditas excessum habere possunt.

DEMONSTRATIO.

Amor est Lætitia, (*per Defin. 6. Affect.*) concomitante ideâ causæ externæ: Titillatio igitur, (*per Schol. Prop. 11. p. 3.*) concomitante ideâ causæ externæ Amor est; atque adeò Amor (*per Prop. præc.*) excessum habere potest. Deinde Cupiditas eò est major, quo affectus,

affectus, ex quo oritur, major est; (*per Prop. 37. p. 3.*) Quare ut affectus (*per Prop. 6. hujus*) reliquas hominis actiones superare potest; sic etiam Cupiditas, quæ ex eodem affectu oritur, reliquas Cupiditates superare, ac proinde eundem excessum habere poterit, quem in præcedenti Propositione Titillationem habere ostendimus. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hilaritas, quam bonam esse dixi, concipitur facilius, quam observatur. Nam affectus, quibus quotidie conflictamur, referuntur plerumque ad aliquam Corporis partem, quæ præ reliquis afficitur, ac proinde affectus ut plurimum excessum habent, & Mentem in solâ unius objecti contemplatione ita detinent, ut de aliis cogitare nequeat; & quamvis homines pluribus affectibus obnoxii sint, atque adeò rari reperiantur, qui semper uno, eodemque affectu consistunt, non desunt tamen, quibus unus, idemque affectus pertinaciter adhareat. Videmus enim homines aliquando ab uno objecto ita affici, ut quamvis præsens non sit, ipsum tamen coram habere credant, quòd quando homini non dormienti accidit, eundem delirare dicimus, vel insanire; nec minus insanire creduntur, qui Amore ardent, quique noctes, atque dies solam amantiam, vel meretricem somniant, quia risum movere solent. At cum avarus de nullâ aliâ re, quam de lucro, vel de nummis cogitet, & ambitiosus de gloriâ, &c. hi non creduntur delirare, quia molesti solent esse, & Odio digni estimantur. Sed reverâ Avaritia, Ambitio, Libido, &c. delirii species sunt, quamvis inter morbos non numerentur.

PROPOSITIO XLV.

Odium nunquam potest esse bonum.

DEMONSTRATIO.

Hominem, quem odimus, destruere conamur (*per Prop. 39. p. 5.*) hoc est, (*per Prop. 37. hujus*) aliquid conamur, quòd malum est. Ergo &c. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

Nota, me hic, & in seqq. per Odium illud tantum intelligere, quod est erga homines.

C O R O L L A R I U M I.

Invidia, Iratio, Contemptus, Ira, Vindicta, & reliqui affectus, qui ad Odium referuntur, vel ex eodem oriuntur, mali sunt, quod etiam ex Prop. 39. p. 3. & Prop. 37. huius patet.

C O R O L L A R I U M II.

Quicquid ex eo, quod odio affecti sumus, appetimus, turpe, & in Civitate injustum est. Quod etiam patet ex Prop. 39. p. 3. & ex Defin. turpis, & injusti, quas vide in Schol. Prop. 37. huius.

S C H O L I U M.

Inter Irrationem, (quam in 1 Coroll. malam esse dixi) & risum magnam agnosco differentiam. Nam risus, ut & jocus mera est Lætitia; adeoque, modo excessum non habeat, per se bonus est. (per Prop. 41. huius) Nihil profecto nisi torva, & tristis superstitio delectari prohibet. Nam qui magis decet famem, & sitim extinguere, quam melancholiam expellere? Mea hæc est ratio, & sic animum induxi meum. Nullum numen, nec alius, nisi invidus, meâ impotentia, & incommodo delectatur, nec nobis lacrimas, singultus, metum, & alia huiusmodi, quæ animi impotentis sunt signa, virtuti ducit; sed contra, quo majori Lætitia afficimur, eò ad majorem perfectionem transimus, hoc est, eò nos magis de natura divinâ participare necesse est. Rebus itaque uti, & iis, quantum fieri potest, delectari (non quidem ad nauseam usque. Nam hoc delectari non est) viri est sapientis. Viri, inquam, sapientis est, moderato, & fixo cibo, & potu se reficere, & recreare, ut & odoribus, plantarum virentium amantate, ornatu, musicâ, ludis exercitatoris, theatris, & aliis huiusmodi, quibus unusquisque absque ullo alterius damno uti potest. Corpus namque humanum ex plurimis diversæ naturæ partibus componitur, quæ continuo novo alimento indigent, & vario, ut totum Corpus ad omnia, quæ ex ipsius naturâ sequi possunt, æquè aptum sit, &

con-

consequenter ut Mens etiam æquè apta sit ad plura simul intelligendum. Hoc itaque vivendi institutum & cum nostris principis, & cum communi praxi optimè convenit; quare, siquæ alia, hæc vivendi ratio optima est, & omnibus modis commendanda, nec opus est, de his clarius, neque prolixius agere.

P R O P O S I T I O XLVI.

Qui ex ductu rationis vivit, quantum potest, conatur alterius in ipsum Odium, Iram, Contemptum, &c. Amore contra, sive Generositate compensare.

D E M O N S T R A T I O.

Omnes Odii affectus mali sunt, (per Coroll. 1. præc. Prop.) adeoque, qui ex ductu rationis vivit, quantum potest, conabitur efficere, ne Odii affectibus conflictetur, (per Prop. 19. huius) & consequenter (per Prop. 37. huius) conabitur, ne etiam alius eodem patiatur affectus. At Odium Odio reciproco augetur, & Amore contra extingui potest, (per Prop. 43. p. 3.) ita ut Odium in Amorem transeat; (per Prop. 44. p. 3.) Ergo qui ex ductu rationis vivit, alterius Odium &c. Amore contra compensare conabitur, quod est, Generositate, (Cujus Defin. vide in Schol. Prop. 59. p. 3.)

Q. E. D.

S C H O L I U M.

Qui injurias reciproco Odio vindicare vult, miserè profecto vivit. At qui contra ludent Odium Amore expugnare, ille sanè lætus, & securè pugnat; æquè facile uni homini, ac pluribus resistit, & fortunæ auxilio quam minime indiget. Quos verò vincit, ii læti cedunt, non quidem ex defectu; sed ex incremento virium; quæ omnia adeò clarè ex solis Amoris, & intellectus definitionibus sequuntur, ut opus non sit eadem sigillatim demonstrare.

P R O P O S I T I O XLVII.

Spei, & Metus affectus non possunt esse per se boni.

C c

D d

DEMONSTRATIO.

Spei, & Metus affectus sine Tristitia non dantur. Nam Metus est (per 13. *Affect. Defin.*) Tristitia, & Spes (vide *Explicationem* 12 & 13. *Affect. Defin.*) non datur sine Metu, ac proinde (per *Prop. 41. hujus*) hi affectus non possunt esse per se boni; sed tantum quatenus Lætitia excessus coercere possunt (per *Prop. 43. hujus*) *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Huc accedit, quod hi affectus cognitionis defectum, & Mentis impotentiam indicant; & hæc de causâ etiam Securitas, Desperatio, Gaudium, & Conscientiæ morsus animi impotentis sunt signa. Nam, quamvis Securitas, & Gaudium affectus sint Lætitia, Tristitiam tamen eosdem præcessisse supponunt, nempe Spem, & Metum. Quò itaque magis ex ductu rationis vivere conamur, eò magis Spe minus pendere, & Metu nosmet liberare, & fortunæ, quantum possumus, imperare conamur, nostrasque actiones certo rationis consilio dirigere.

PROPOSITIO XLVIII.

Affectus Existimationis, & Despectus semper mali sunt.

DEMONSTRATIO.

Hi enim affectus (per 21. & 22. *Affect. Defin.*) rationi repugnant; adeoque (per *Prop. 26. & 27. hujus*) mali sunt. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XLIX.

Existimatio faciliè hominem, qui existimatur, superbum reddit.

DEMONSTRATIO.

Si videmus, aliquem de nobis plus justo præ amore sentire, faciliè gloriabimur, (per *Schol. Prop. 41. p. 3.*) sive Lætitia afficiemur, (per 29. *Affect. Defin.*) & id boni, quod de nobis prædicari audimus, faciliè credemus; (per *Prop. 25. p. 3.*) atque adeò de nobis præ amore nostri plus justo sentiemus, hoc est, (per *Def. 27. Affect.*) faciliè superbiemus. *Q. E. D.*

P A O

PROPOSITIO L.

Commiseratio in homine, qui ex ductu rationis vivit, per se mala, & inutilis est.

DEMONSTRATIO.

Commiseratio enim (per 18. *Affect. Defin.*) Tristitia est; ac proinde (per *Prop. 41. hujus*) per se mala; bonum autem, quod ex ea sequitur, quod scilicet hominem, cuius nos miserâ à miserâ liberare conamur, (per *Coroll. 3. Prop. 27. p. 3.*) ex solo rationis dictamine facere cupimus, (per *Prop. 37. hujus*) nec nisi ex solo rationis dictamine aliquid, quod certo scimus bonum esse, agere possumus; (per *Prop. 27. hujus*) atque adeò commiseratio in homine, qui ex ductu rationis vivit, per se mala est, & inutilis. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Hinc sequitur, quod homo, qui ex dictamine rationis vivit, conatur, quantum potest, efficere, ne commiseratione tangatur.

SCHOLIUM.

Qui rectè novit omnia ex naturâ divinæ necessitate sequi, & secundum æternas naturæ leges, & regulas fieri, is sanè nihil reperiet, quod Odio, Rifu, aut Contemptu dignum sit, nec cuiusquam miserebitur; sed, quantum humana fert virtus, conabitur bene agere, ut ajunt, & lætari. Huc accedit, quod is, qui Commiserationis affectu faciliè tangitur, & alterius miserâ, vel læcimis movetur, sæpe aliquid agit, cuius postea ipsum poenitet; tam quia ex affectu nihil agimus, quod certo scimus bonum esse, quàm quia faciliè falsis lacrimis decipimur. Atque hic expressè loquor de homine, qui ex ductu rationis vivit. Nam, qui nec ratione, nec commiseratione movetur, ut aliis auxilio sit, is rectè inhumanus appellatur. Nam (per *Prop. 27. p. 3.*) homini dissimilis esse videtur.

C C 2

P R O

PROPOSITIO LI.

Favor rationi non repugnat; sed cum eadem convenire, & ab eadem oriri potest.

DEMONSTRATIO.

Est enim Favor Amor erga illum, qui alteri benefecit, (*per 19. Affect. Defin.*) atque adeo ad Mentem referri potest, quatenus hæc agere dicitur, (*per Prop. 59. p. 3.*) hoc est, (*per Prop. 3. p. 3.*) quatenus intelligit, ac proinde cum ratione convenit, &c. *Q. E. D.*

Aliter.

Qui ex ductu rationis vivit, bonum, quod sibi appetit, alteri etiam cupit; (*per Prop. 37. hujus*) quare ex eo, quod ipse aliquem videt alteri benefecere, ipsius benefaciendi conatus juvatur, hoc est, (*per Prop. 11. p. 3.*) lætabitur, idque (*ex Hypothesi*) concomitante ideâ illius, qui alteri benefecit, ac proinde (*per 19. Affect. Defin.*) craveset. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Indignatio, prout ipsa à nobis definitur, (*vide 20. Affect. Defin.*) est necessariò mala; (*per Prop. 45. hujus*) sed notandum, quòd quando summa potestas desiderio, quo tenetur, tutandæ pacis civem punit, qui alteri injuriam fecit, eandem civi indignari non dico, quia non Odio percita ad perdendum civem, sed pietate mota eundem punit.

PROPOSITIO LII.

Acquiescentia in se ipso ex ratione oriri potest, & ea sola acquiescentia, quæ ex ratione oritur, summa est, quæ potest dari.

DEMONSTRATIO.

Acquiescentia in se ipso est Lætitia orta ex eo, quòd homo se ipsum, suamque agendi potentiam contemplatur. (*per 25. Affect. Defin.*) At verâ agendi potentia, seu virtus est ipsa ratio, (*per Prop. 3. p. 3.*) quam homo clarè, & distinctè contemplatur; (*per*

(*per Prop. 40. & 43. p. 2.*) Ergo acquiescentia in se ipso ex ratione oritur. Deinde nihil homo, dum se ipsum contemplatur, clarè, & distinctè, sive adæquatè percipit, nisi ea, quæ ex ipsius agendi potentia sequuntur, (*per Defin. 2. p. 3.*) hoc est, (*per Prop. 3. p. 3.*) quæ ex ipsius intelligendi potentia sequuntur; adeoque ex solâ hæc contemplatione summa, quæ dari potest, acquiescentia oritur.

Q. E. D.

SCHOLIUM.

Est reverâ Acquiescentia in se ipso summum, quod sperare possumus. Nam (*ut Prop. 25. hujus ostendimus*) nemo suum esse alicujus finis causâ conservare conatur, & quia hæc Acquiescentia magis magisque fovetur, & corroboratur laudibus, (*per Coroll. Prop. 55. p. 3.*) & contrâ (*per Coroll. Prop. 53. p. 3.*) vituperio magis magisque turbatur; ideo gloriâ maximè ducimur, & vitam cum probro vix ferre possumus.

PROPOSITIO LIII.

Humilitas virtus non est, sive ex ratione non oritur.

DEMONSTRATIO.

Humilitas est Tristitia, quæ ex eo oritur, quòd homo suam impotentiam contemplatur. (*per 26. Affect. Defin.*) Quatenus autem homo se ipsum verâ ratione cognoscit, eatenus suam essentiam intelligere supponitur, hoc est, (*per Prop. 7. p. 3.*) suam potentiam. Quare si homo, dum se ipsum contemplatur, aliquam suam impotentiam percipit, id non ex eo est, quòd se intelligit; sed (*ut Prop. 55. p. 3. ostendimus*) ex eo, quòd ipsius agendi potentia coæcetur. Quod si supponamus, hominem suam impotentiam concipere ex eo, quòd aliquid se potentius intelligit, cuius cognitione suam agendi potentiam determinat, tum nihil aliud concipimus, quam quòd homo se ipsum distinctè intelligit, (*per Prop. 26. hujus*) quòd ipsius agendi potentia juvatur. Quare Humilitas, seu Tristitia quæ ex eo oritur, quod homo suam impotentiam contemplatur, non ex verâ contemplatione, seu ratione oritur, nec virtus; sed passio est. *Q. E. D.*

PROPOSITIO LIV.

Pœnitentia virtus non est, sive ex ratione non oritur; sed is, quem facti præcitet, bis miser, seu impotens est.

DEMONSTRATIO.

Hujus prima pars demonstratur, ut præced. Propositio. Secunda autem ex solâ hujus affectûs Definitione, (vide 27. Affect. Defin.) patet. Nam primò prava Cupiditate, dein Tristitiâ vinci se patitur.

SCHOLIUM.

Quia homines rarò ex dictamine rationis vivunt, ideò hi duo affectûs, nempe Humilitas, & Pœnitentia, & præter hos Spes, & Merus plus utilitatis, quàm damni afferunt; atque adeò, quandoquidem peccandum est, in istam partem potiùs peccandum. Nam, si homines animo impotentes æquè omnes superbirent, nullius rei ipsos puderet, nec ipsi quicquam metuerent, quo vinculis conjungi, constringique possent? terret vulgus, nisi metuat; quare non mirum, quod Prophetæ, qui non paucorum; sed communi utilitati consuluerunt, tantopere Humilitatem, Pœnitentiam, & Reverentiam commendaverint. Et reverè, qui hisce affectibus sunt obnoxii, multò faciliùs, quàm alii, duci possunt, ut tandem ex ductu rationis vivant, hoc est, ut liberi sint, & beatorum vitâ fruantur.

PROPOSITIO LV.

Maxima Superbia, vel Abjectio est maxima sui ignorantia.

DEMONSTRATIO.

Patet ex Defin. 28. & 29. Affect.

PROPOSITIO LVI.

Maxima Superbia, vel Abjectio maximam animi impotentiam indicat.

DEMON

DEMONSTRATIO.

Primum virtutis fundamentum est suum esse conservare, (per Coroll. Prop. 22. hujus) idque ex ductu rationis. (per Prop. 24. hujus) Qui igitur se ipsum ignorat, omnium virtutum fundamentum, & consequenter omnes virtutes ignorat. Deinde ex virtute agere nihil aliud est, quàm ex ductu rationis agere, (per Prop. 24. hujus) & qui ex ductu rationis agit, scire necessario debet se ex ductu rationis agere; (per Prop. 43. p. 2.) qui itaque se ipsum, & consequenter, (ut jam ostendimus) omnes virtutes maximè ignorat, is minimè ex virtute agit, hoc est, (ut ex Defin. 8. hujus patet) maximè animo est impotens; atque adeò (per Prop. præc.) maxima superbia, vel abjectio maximam animi impotentiam indicat. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Hinc clarissimè sequitur, superbos, & abjectos maximè affectibus esse obnoxios.

SCHOLIUM.

Abjectio tamen faciliùs corrigi potest; quàm superbia, quandoquidem hæc Lætitia, illa autem Tristitia est affectus; atque adeò (per Prop. 18. hujus) hæc illa fortior est.

PROPOSITIO LVII.

Superbus parasitorum, seu adulatorum præsentiam amat, generosorum autem odit.

DEMONSTRATIO.

Superbia est Lætitia orta ex eo, quòd homo de se plus justo sentit, (per Defin. 28. & 6. Affect.) quam opinionem homo superbus, quantum potest, fovete conabitur; (vide Schol. Prop. 13. p. 3.) adeoque parasitorum, vel adulatorum (horum Definitiones omisi, quia nimis noti sunt) præsentiam amabunt, & generosorum, qui de ipsis, ut par est, sentiunt, fugient. *Q. E. D.*

SCHO

SCHOLIUM.

Nimis longum foret, hic omnia Superbiz mala enumerare, quandoquidem omnibus affectibus obnoxii sunt superbi; sed nullis minus, quam affectibus Amoris, & Misericordiae. Sed hic minimè tacendum est, quod ille etiam superbus vocetur, qui de reliquis minus iusto sentit, atque adeò hoc sensu Superbia definienda est, quòd sit Laetitia orta ex falsà opinione, quòd homo se supra reliquos esse putat. Et Abiectio huic Superbiz contraria definienda esset Tristitia orta ex falsà opinione, quòd homo se infra reliquos esse credit. At hoc posito faciliè concipimus, superbum necessariò esse invidum, (*vide Schol. Prop. 35. p. 3.*) & eos maximè odio habere, qui maximè ob virtutes laudantur, nec faciliè eorum Odium Amore, aut beneficio vinci, (*vide Schol. Prop. 41. p. 3.*) & eorum tantummodò praesentia delectari, qui animo ejus impotentem gerunt, & ex stulto insanum faciunt. Abiectio, quamvis Superbiz sit contraria, est tamen abiectus superbo proximus. Nam, quandoquidem ejus Tristitia ex eo oritur, quòd suam impotentiam ex aliorum potentia, seu virtute iudicat, levabitur ergo ejus Tristitia, hoc est, lætabitur, si ejus imaginatio in alienis vitiis contemplandis occupetur, unde illud proverbium natum: *solum miseris socios habuisse malorum*, & contra è magis contristabitur, quò se magis infra reliquos esse crediderit; unde fit, ut nulli ad Invidiam sint proni, quam abiecti; & ut illi maximè hominum facta observare conentur ad carpendum magis, quam ad eadem corrigendum, & ut tandem solum Abiectionem laudent, eaque glorientur; sed ita, ut tamen abiecti videantur. Atque hæc ex hoc affectu tam necessariò sequuntur, quam ex naturà trianguli, quòd ejus tres anguli æquales sint duobus rectis; & jam dixi me hos, & similes affectus malos vocare, quatenus ad solum humanam utilitatem attendo. Sed naturæ leges communem naturæ ordinem, cujus homo pars est, respiciunt; quòd hic in transitu monere volui, ne quis putaret me hic hominum vitia, & absurda facta narrare; Non autem rerum naturam, & proprietates demonstrare voluissè. Nam, ut in Praefatione Partis Tertiae dixi,

dixi, humanos affectus, eorumque proprietates perinde considero, ac reliqua naturalia. Et sanè humani affectus, si non humanam, naturæ saltem potentiam, & artificium non minus indicant, quam multa alia, quæ admirantur, quorumque contemplatione delectamur. Sed pergo de affectibus ea notare, quæ hominibus utilitatem adferunt, vel quæ iidem damnum inferunt.

PROPOSITIO LVIII.

Gloria rationi non repugnat, sed ab eà oriri potest.

DEMONSTRATIO.

Patet ex 30 Affect. Defin. & ex definitione Honesti, quam vide in Schol. 1. Prop. 37. hujus.

SCHOLIUM.

Vana, quæ dicitur, gloria est acquiescentia in se ipso, quæ solà vulgi opinione fovetur, eaque cessante, cessat ipsa acquiescentia, hoc est, (*per Schol. Prop. 52. hujus*) summum bonum, quod unusquisque amat; unde fit, ut qui vulgi opinione gloriatur, quotidianà curâ anxius nitatur, faciat, experiat, ut famam conferret. Est namque vulgus varius, & inconstans, atque adeò, nisi conservetur fama, citò abolefcit; imò quia omnes vulgi captare applausus cupiunt, faciliè unusquisque alterius famam reprimit, ex quo, quandoquidem de summo, quod æstimatur, bono certatur, ingens libido oritur fe invicem quoocunque modo opprimendi, & qui tandem victor evadit, gloriatur magis, quòd alteri obsuit, quam quòd sibi profuit. Est igitur hæc gloria, seu acquiescentia reverà vana, quia nulla est.

Quæ de Pudore notanda sunt, colliguntur faciliè ex iis, quæ de Misericordiâ, & Poenitentia diximus. Hoc tantum addo, quòd ut Commiseratio, sic etiam Pudor, quamvis non sit virtus, bonus tamen est, quatenus indicat, homini, qui Pudore suffunditur, cupiditatem inesse vivendi, sicut dolor, qui eatenus bonus dicitur, quatenus indicat, partem læsam nondum esse putrefactam; quare, quamvis homo, quem facti alicujus pudet, re-

Dd

verà

verâ sit tristis, est tamen perfectior impudenti, qui nullam habet honestè vivendi cupiditatem.

Atque hæc sunt, quæ de affectibus Lætitie, & Tristitiæ notare susceperam. Ad cupiditates quod attinet, hæc sanè bonæ, aut malæ sunt, quatenus ex bonis, aut malis affectibus oriuntur. Sed omnes reverà, quatenus ex affectibus, qui passiones sunt, in nobis ingenerantur, cæcæ sunt, (ut facile colligitur ex iis, qua in Schol. Prop. 44. hujus diximus) nec ullius usus essent, si homines facilè duci possent, ut ex solo rationis dictamine viverent, ut jam paucis ostendam.

PROPOSITIO LIX.

Ad omnes actiones, ad quas ex affectu, qui passio est, determinamur, possumus absque eo à ratione determinari.

DEMONSTRATIO.

Ex ratione agere nihil aliud est, (per Prop. 3. & Defin. 2. p. 3.) quàm ea agere, quæ ex necessitate nostræ naturæ, in se solâ consideratæ, sequuntur. At Tristitia eatenus mala est, quatenus hanc agendi potentiam minuit, vel coercet; (per Prop. 41. hujus) ergo ex hoc affectu ad nullam actionem possumus determinari, quam non possemus agere, si ratione duceremur. Præterea Lætitia eatenus tantum mala est, quatenus impedit, quò minus homo ad agendum sit aptus; (per Prop. 41. & 43. hujus) atque adeò eatenus etiam ad nullam actionem determinari possumus, quam non possemus agere, si ratione duceremur. Denique quatenus Lætitia bona est, eatenus cum ratione convenit, (consistit enim in eo, quòd hominis agendi potentia augetur, vel juvatur) nec passio est, nisi quatenus hominis agendi potentia non eò usque augetur, ut se, suasque actiones adæquatè concipiat. (per Prop. 3. p. 3. cum ejus Schol.) Quare si homo Lætitia affectus ad tantam perfectionem duceretur, ut se, suasque actiones adæquatè conciperet, ad easdem actiones, ad quas jam ex affectibus, qui passiones sunt, determinatur, aptus, imò aptior esset. At omnes affectus ad Lætitiam, Tristitiam, vel Cupiditatem referuntur, (vide explicationem quartæ Aff.

Aff. Defin.) & Cupiditas (per 1. Affect. Defin.) nihil aliud est, quàm ipse agendi conatus; ergo ad omnes actiones, ad quas ex affectu, qui passio est, determinamur, possumus absque eo solâ ratione duci. Q. E. D.

Aliter.

Actio quæcunque eatenus dicitur mala, quatenus ex eo oritur, quòd Odio, aut aliquo malo affectu affecti sumus. (vide Coroll. 1. Prop. 45. hujus) At nulla actio, in se solâ considerata, bona, aut mala est: (ut in Prefatione hujus ostendimus) sed una, eademque actio jam bona, jam mala est; ergo ad eandem actionem, quæ jam mala est, sive quæ ex aliquo malo affectu oritur, ratione duci possumus. (per Prop. 19. hujus) Q. E. D.

SCHOLIUM.

Explicantur hæc clariù exemplo. Nempe verberandi actio, quatenus physicè consideratur, & ad hoc tantum attendimus, quòd homo brachium tollit, manum claudit, totumque brachium vi deorsum movet, virtus est, quæ ex Corporis humani fabricâ concipitur. Si itaque homo, Irâ, vel Odio commotus, determinatur ad claudendam manum, vel brachium movendum, id, ut in Parte secundâ ostendimus, fit, quia una, eademque actio potest jungi quibuscunque rerum imaginibus; atque adeò tam ex iis imaginibus rerum, quas confuse, quàm quas clarè, & distinctè concipimus, ad unam, eandemque actionem determinari possumus. Apparet itaque, quòd omnis Cupiditas, quæ ex affectu, qui passio est, oritur, nullius esset usus, si homines ratione duci possent. Videamus jam, cur Cupiditas, quæ ex affectu, qui passio est, oritur, cæcâ à nobis appetetur.

PROPOSITIO LX.

Cupiditas, quæ oritur ex Lætitia, vel Tristitia, quæ ad unam, vel ad aliquot, non autem ad omnes Corporis partes referitur, rationem utilitatis totius hominis non habet.

DEMONSTRATIO.

Ponatur ex. gr. Corporis pars A vi alicujus causæ externæ ita corroborari, ut reliquis prævaleat, (per Prop. 6. hujus) hæc pars vires suas amittere propterea non conabitur, ut reliquæ Corporis partes suo fungantur officio. Deberet enim vim, seu potentiam habere vires suas amittendi, quod (per Prop. 6. p. 3.) est absurdum. Conabitur itaque illa pars, & consequenter (per Prop. 7. & 12. p. 3.) Mens etiam illum statum conservare; adeoque Cupiditas, quæ ex tali affectu Lætitia oritur, rationem totius non habet. Quod si contrâ supponatur pars A coerceri, ut reliquæ prævaleant, eodem modo demonstratur, quod nec Cupiditas, quæ ex Tristitia oritur, rationem totius habeat. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Cum itaque Lætitia plerumque (per Schol. Prop. 44. hujus) ad unam Corporis partem referatur, cupimus ergo plerumque nostrum esse conservare, nullâ habitâ ratione integre nostræ valetudinis: ad quod accedit, quod Cupiditates, quibus maximè tenemur, (per Coroll. Prop. 9. hujus) temporis tantum præsentis, non autem futuri habent rationem.

PROPOSITIO LXI.

Cupiditas, quæ ex ratione oritur, excessum habere nequit.

DEMONSTRATIO.

Cupiditas, (per 1. Affect. Def.) absolute considerata, est ipsa hominis essentia, quatenus quocumque modo determinata concipitur ad aliquid agendum; adeoque Cupiditas, quæ ex ratione oritur, hoc est, (per Prop. 3. p. 3.) quæ in nobis ingeneratur, quatenus agimus, est ipsa hominis essentia, seu natura, quatenus determinata concipitur ad agendum ea, quæ per solam hominis essentiam adequatè concipiuntur: (per Defin. 2. p. 3.) si itaque hæc Cupiditas excessum habere posset, posset ergo humana natura, in se solâ considerata, se ipsam excedere, sive plus posset, quam potest, quod manifesta est contradictio; ac proinde hæc Cupiditas excessum habere nequit. Q. E. D.

PRO-

PROPOSITIO LXII.

Quatenus Mens ex rationis dictamine res concipit, æquè afficitur, sive idea sit rei futuræ, vel præteritæ, sive præsentis.

DEMONSTRATIO.

Quicquid Mens ducente ratione concipit, id omne sub eadem æternitatis, seu necessitatis specie concipit, (per Coroll. 2. Prop. 44. p. 2.) eademque certitudine afficitur. (per Prop. 43. & ejus Schol.) Quare, sive idea sit rei futuræ, vel præteritæ, sive præsentis, Mens eadem necessitate rem concipit, eademque certitudine afficitur, & sive idea sit rei futuræ, vel præteritæ, sive præsentis, erit nihilominus æquè vera, (per Prop. 41. p. 2.) hoc est, (per Defin. 4. p. 2.) habebit nihilominus semper eandem ideæ adequatæ proprietates; atque adeo quatenus Mens ex rationis dictamine res concipit, eodem modo afficitur, sive idea sit rei futuræ, vel præteritæ, sive præsentis. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Si nos de rerum duratione adequatam cognitionem habere, earumque existendi tempora ratione determinare possemus; eodem affectu res futuras, ac præsentis contemplaremur, & bonum, quod Mens ut futurum conciperet, perinde, ac præsens, appetret, & consequenter bonum præsens minus pro majori bono futuro necessariò negligeret, & quod in rationis bonum esset, sed causa futuri alicujus mali, minimè appeteret, ut mox demonstrabimus. Sed nos de duratione rerum (per Prop. 31. p. 2.) non nisi admodum inadæquatam cognitionem habere possumus, & rerum existendi tempora (per Schol. Prop. 44. p. 2.) solâ imaginatione determinamus, quæ non æquè afficitur imagine rei præsentis, ac futuræ; unde fit, ut vera boni, & mali cognitio, quam habemus, non nisi abstracta, sive universalis sit, & judicium, quod de rerum ordine, & causarum nexu facimus, ut determinare possumus, quid nobis in præsentibus bonum, aut malum sit, sit potius imaginarium, quam reale; atque adeo mirum non est, si Cupiditas, quæ

D d 3

EX

ex boni, & mali cognitione, quatenus hæc futurum prospicit, oritur, facilius rerum Cupiditate, quæ in præsentia suaves sunt, coerceri potest, de quo vide Propositionem 18. hujus Partis.

PROPOSITIO LXIII.

Qui Metu ducitur, & bonum, ut malum vitet, agit, is ratione non ducitur.

DEMONSTRATIO.

Omnes affectus, qui ad Mentem, quatenus agit, hoc est, (per Prop. 3. p. 3.) qui ad rationem referuntur, nulli alii sunt, quam affectus Lætitie, & Cupiditatis; (per Prop. 59. p. 3.) atque adeo (per 13. Affect. Defin.) qui Metu ducitur, & bonum timore mali agit, is ratione non ducitur. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Superstitiosi, qui vitia exprobrare magis, quam virtutes docere norunt; & qui homines non ratione ducere, sed Metu ita continere student, ut malum potius fugiant, quam virtutes ament, nil aliud intendunt, quam ut reliqui æque, ac ipsi, fiant miseri, & ideò non mirum, si plerumque molesti, & odiosi sint hominibus.

COROLLARIUM.

Cupiditate, quæ ex ratione oritur, bonum directè sequimur, & malum indirectè fugimus.

DEMONSTRATIO.

Nam Cupiditas, quæ ex ratione oritur, ex solo Lætitie affectu, quæ passio non est, oriri potest, (per Prop. 59. p. 3.) hoc est, ex Lætitia, quæ excessum habere nequit; (per Prop. 61. hujus) non autem ex Tristitia, ac proinde hæc Cupiditas (per Prop. 8. hujus) ex cognitione boni; non autem mali oritur; atque adeò ex ductu rationis bonum directè appetimus, & eatenus tantum malum fugimus. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Explicatur hoc Corollarium exemplo ægri, & sani. Comedit æger id, quod averfatur, timore mortis; sanus autem cibo gaudet,

det, & vitâ sic melius fruitur, quam si mortem timeret, eamque directè vitare cuperet. Sic iudex, qui non Odio; aut Irâ, &c. sed solo Amore salutis publicæ reum mortis damnat, solâ ratione ducitur.

PROPOSITIO LXIV.

Cognitio mali cognitio est inadequata.

DEMONSTRATIO.

Cognitio mali (per Prop. 8. hujus) est ipsa Tristitia, quatenus ejusdem sumus conscii. Tristitia autem est transitio ad minorem perfectionem, (per 3. Affect. Defin.) quæ propterea per ipsam hominis essentiam intelligi nequit; (per Prop. 6. & 7. p. 3.) ac proinde (per Defin. 2. p. 3.) passio est, quæ (per Prop. 3. p. 3.) ab ideis inadæquatis pendet, & consequenter (per Prop. 29. p. 2.) ejus cognitio, nempe mali cognitio, est inadæquata. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Hinc sequitur, quòd si Mens humana non, nisi adæquatas, habet ideis, nullam mali formaret notionem.

PROPOSITIO LXV.

De duobus bonis majus, & de duobus malis minus ex rationis ductu sequemur.

DEMONSTRATIO.

Bonum, quod impedit, quò minus majore bono fruamur, est reverâ malum; malum enim, & bonum (ut in Prasat. hujus ostendimus) de rebus dicitur, quatenus easdem ad invicem comparamus, & (per eandem rationem) malum minus reverâ bonum est, quare (per Coroll. Prop. præc.) ex rationis ductu bonum tantum majus, & malum minus appetemus, seu sequemur. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Malum minus pro majore bono ex rationis ductu sequemur, & bonum minus, quod causa est majoris mali, negligemus. Nam malum, quod hic dicitur minus, reverâ bonum est, & bonum contrâ

contrà malum, quare (per Coroll. Prop. præc.) illud appetemus, & hoc negligemus. *Q. E. D.*

PROPOSITIO LXVI.

Bonum majus futurum præ minore præfenti, & malum præfens minus, quod causa est futuri alicujus mali, ex rationis ductu appetemus.

DEMONSTRATIO.

Si Mens rei futuræ adæquatam possët habere cognitionem, eodem affectu erga rem futuram, ac erga præfentem afficeretur; (per Prop. 62. hujus) quare quatenus ad ipsam rationem attendimus, ut in hac Propositione nos facere supponimus, res eadem est, sive majus bonum, vel malum futurum, sive præfens supponatur; ac proinde (per Prop. 65. hujus) bonum futurum majus præ minore præfenti &c. appetemus. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Malum præfens minus, quod est causa majoris futuri boni ex rationis ductu appetemus, & bonum præfens minus, quod causa est majoris futuri mali negligemus. Hoc Coroll. se habet ad præced. Prop. ut Coroll. Prop. 65. ad ipsam Prop. 65.

SCHOLIUM.

Si igitur hæc cum iis conferantur, quæ in hac parte usque ad Propositionem 18. de affectuum viribus ostendimus, facile videbimus, quid homo, qui solo affectu, seu opinione, homini, qui ratione ducitur, intersit. Ille enim, velit nolit, ea, quæ maximè ignorat, agit; hic autem nemini, nisi sibi, morem gerit, & ea tantum agit, quæ in vitâ prima esse novit, quæque propterea maximè cupit, & ideò illum servum, hunc autem liberum voco, de cujus ingenio, & vivendi ratione pauca adhuc notare libet.

PRO-

PROPOSITIO LXVII.

Homo liber de nullâ re minus, quàm de morte cogitat, & ejus sapientia non mortis, sed vitæ meditatio est.

DEMONSTRATIO.

Homo liber, hoc est, qui ex solo rationis dictamine vivit, mortis Metu non ducitur; (per Prop. 63. hujus) sed bonum directè cupit, (per Coroll. ejusdem Prop.) hoc est, (per Prop. 24. hujus) agere, vivere, suum esse conservare ex fundamento proprium utile quærendi; atque adeò nihil minus, quàm de morte cogitat; sed ejus sapientia vitæ est meditatio. *Q. E. D.*

PROPOSITIO LXVIII.

Si homines liberi nascerentur, nullum boni, & mali formarent conceptum, quamdiu liberi essent.

DEMONSTRATIO.

Illum liberum esse dixi, qui solâ ducitur ratione; qui itaque liber nascitur, & liber manet, non nisi adæquatas ideas habet, ac proinde mali conceptum habet nullum, (per Coroll. Prop. 64. hujus) & consequenter (nam bonum, & malum correlata sunt) neque boni. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hujus Propositionis hypothefin falsam esse, nec posse concipi, nisi quatenus ad solam naturam humanam, seu potius ad Deum attendimus, non quatenus infinitus; sed quatenus tantummodo causa est, cur homo existat, patet ex 4 Propositione hujus Partis. Atque hoc, & alia, quæ jam demonstravimus, videntur à Mose significari in illâ primi hominis historiâ. In eâ enim nulla alia Dei potentia concipitur, quàm illa, quâ hominem creavit, hoc est, potentia, quâ hominis solummodo utilitati consuluit, atque eatenus narratur, quòd Deus homini libero prohibuerit, ne de arbore cognitionis boni, & mali comederet, & quòd, simulac de eâ comederet, statim mortem incurreret potius, quàm vivere cuperet.

Ee

Deinde,

Deinde, quod inventa ab homine uxore, quæ cum suâ naturâ profusius conveniebat, cognovit nihil posse in naturâ dari, quod ipsi posset illâ esse utilis; sed quod, postquam bruta sibi similia esse credidit, statim eorum affectûs imitari inceperit, (vide Prop. 27. p. 3.) & libertatem suam amittere, quam Patriarchæ postea recuperaverunt, ducti Spiritu Christi, hoc est, Dei ideâ, à quâ solâ pendet, ut homo liber sit, & ut bonum, quod sibi cupit, reliquis hominibus cupiat, ut supra (per Prop. 37. hujus) demonstravimus.

PROPOSITIO LXXIX.

Hominis liberi virtus æquè magna cernitur in declinandis, quam in superandis periculis.

DEMONSTRATIO.

Affectus coerceri, nec tolli potest, nisi affectu contrario, & fortiore affectu ductendo. (per Prop. 9. hujus) At cæca Audacia & Metus affectûs sunt, qui æque magni possunt concipi: (per Prop. 5. & 3. hujus) Ergo æquè magna animi virtus, seu fortitudo (hujus Definitionem vide in Schol. Prop. 59. p. 3.) requiritur ad Audaciam, quam ad Metum coercendum, hoc est, (per Defin. 40. & 41. Affect.) homo liber eadem animi virtute pericula declinat, quâ eadem superare tentat. Q. E. D.

COROLLARIUM.

Hominis igitur libero æquè magnæ Animositati fuga in tempore, ac pugna ducitur: sive homo liber eadem Animositatē, seu animi præsentia, quâ certamen, fugam eligit.

SCHOLIUM.

Quid Animositas sit, vel quid per ipsam intelligam in Scholio Prop. 59. p. 3. explicui. Per periculum autem id omne intelligo, quod potest esse causa alicujus mali, nempe Tristitiæ, Odii, Discordiæ, &c.

PROPOSITIO LXX.

Homo liber, qui inter ignaros vivit, eorum, quantum potest, beneficia declinare studet.

D 1.

DEMONSTRATIO.

Unusquisque ex suo ingenio judicat, quid bonum sit (vide Schol. Prop. 59. p. 3.) ignarus igitur, qui in aliquem beneficium contulit, id ex suo ingenio æstimabit, & si minoris ab eo, cui datum est, æstimari videt, contristabitur. (per Prop. 42. p. 3.) At homo liber reliquos homines amicitia sibi jungere, (per Prop. 37. hujus) nec paria hominibus beneficia ex eorum affectu referre; sed se, & reliquos libero rationis judicio ducere, & ea tantum agere studet, quæ ipse prima esse novit: ergo homo liber, ne ignaris odio sit, & ne eorum appetitui; sed soli rationi obsequatur, eorum beneficia, quantum potest, declinare conabitur. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Dico quantum potest. Nam quamvis homines ignari sint, sunt tamen homines, qui in necessitatibus humanum auxilium, quo nullum præstabilis est, adferre queunt; atque adeo sæpe fit, ut necesse sit ab iisdem beneficium accipere, & consequenter iisdem contra ex eorum ingenio congratulari; ad quod accedit, quod etiam in declinandis beneficiis cautio esse debet, ne videamur eosdem contemnere, vel præ Avaritia remunerationem timere, atque ita dum eorum Odium fugimus, eo ipso in eorum offensivam incurramus. Quare in declinandis beneficiis ratio utilis, & honesti habenda est.

PROPOSITIO LXXI.

Soli homines liberi erga se invicem gratissimi sunt.

DEMONSTRATIO.

Soli homines liberi sibi invicem utilissimi sunt, & maximâ amicitia necessitudine invicem junguntur, (per Prop. 35. hujus, & 1. ejus Coroll.) pari que amoris studio sibi invicem benefacere conantur; (per Prop. 37. hujus) adeoque (per 34. Affect. Defin.) soli homines liberi erga se invicem gratissimi sunt. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Gratia, quam homines, qui cæcâ Cupiditate ducuntur, invicem

Ec 2

cem

cem habent, mercatura, seu aucupium potius, quam gratia ple-
rumque est. Porro ingratitudo affectus non est. Est tamen ingratitudo
turpis, quia plerumque hominem nimio Odio, Irâ, vel
Superbiâ, vel Avaritiâ &c. affectum esse indicat. Nam qui præ-
stulitiâ donâ compensare nescit, ingratus non est, & multo mi-
nus ille, qui donis non movetur meretriciis, ut ipsius libidini in-
serviat, nec furis, ut ipsius furta celet, vel alterius similis. Nam
hic contrâ animum habere constantem ostendit, qui scilicet se
nullis donis ad suam, vel communem perniciem patitur corrumpi.

PROPOSITIO LXXII.

Homoliber nunquam dolo malo; sed semper cum fide agit.

DEMONSTRATIO.

Si liber homo quicquam dolo malo, quatenus liber est, ageret,
id ex dictamine rationis ageret: (nam eatenus tantum liber à nobis
appellatur) atque adeò dolo malo agere virtus esset, (*per Prop. 24.*
hujus) & consequenter (*per eandem Prop.*) unicuique ad suum esse
conservandum consultus esset, dolo malo agere, hoc est, (*ut*
per se notum) hominibus consultus esset verbis solummodo conve-
nire, re autem invicem esse contrarios, quod (*per Coroll. Prop. 31.*
hujus) est absurdum. Ergo homo liber &c. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Si jam quaeratur, quid si homo se perfidiâ à præsentî mortis pe-
riculo possit liberare, an non ratio suum esse conservandi omnino
suadet, ut perfidus sit? Respondebitur eodem modo, quòd si ra-
tio id suadeat, suadet ergo id omnibus hominibus, atque adeò ra-
tio omnino suadet hominibus, ne nisi dolo malo paciscantur, vi-
res conjungere, & jura habere communia, hoc est, ne reverâ jura
habent communia, quod est absurdum.

PROPOSITIO LXXIII.

*Homo, qui ratione ducitur, magis in civitate, ubi ex com-
muni decreto vivit, quam in solitudine, ubi sibi soli obtemperat,
liber est.*

D-

DEMONSTRATIO.

Homo, qui ratione ducitur, non ducitur Metu ad obtemperan-
dum; (*per Prop. 63. hujus*) sed quatenus suum esse ex rationis
dictamine conservare conatur, hoc est, (*per Schol. Prop. 66. hu-
jus*) quatenus liberè vivere conatur, communis vitæ, & utilita-
tis rationem tenere, (*per Prop. 37. hujus*) & consequenter (*ut in*
Schol. 2. Prop. 37. hujus ostendimus) ex communi civitatis decreto
vivere cupit. Cupit ergo homo, qui ratione ducitur, ut liberius
vivat, communia civitatis jura tenere. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hæc, & similia, quæ de verâ hominis libertate ostendimus, ad
Fortitudinem, hoc est (*per Schol. Prop. 59. p. 3.*) ad Animositatem,
& Generositatem referuntur. Nec operæ pretium duco, omnes
Fortitudinis proprietates hic separatim demonstrare, & multo mi-
nus, quod vir fortis neminem odio habeat, nemini irascatur, in-
videat, indignetur, neminem despiciat, minimèque superbiat.
Nam hæc, & omnia, quæ ad veram vitam, & Religionem specta-
nt, facile ex Propositione 37. & 46. hujus Partis convincuntur;
nempe quòd Odium Amore contrâ vincendum sit, & quòd unus-
quisque, qui ratione ducitur, bonum, quod sibi appetit, reliquis
etiam ut sit, cupiat. Ad quod accedit id, quod in Scholio Propo-
sitionis 50. hujus Partis, & aliis in locis notavimus, quòd scilicet vir
fortis hoc apprimè consideret, nempe quòd omnia ex necessitate
divinæ naturæ sequantur, ac proinde quicquid molestum, & ma-
lum esse cogitat, & quicquid præterea impium, horrendum, inju-
stum, & turpe videtur, ex eo oritur, quod res ipsas perturbatè,
mutilatè, & confuse concipit; & hæc de causâ apprimè conatur res,
ut in se sunt, concipere, & veræ cognitionis impedimenta amovere,
ut sunt Odium, Irâ, Invidia, Irrisio, Superbiâ, & reliqua hujusmodi,
quæ in præcedentibus notavimus; atque adeò, quantum potest,
conatur, uti diximus, benè agere, & latari. Quousque autem hu-
mana virtus ad hæc consequenda se extendat, & quid possit in se-
quenti Parte demonstrabo.

Ee 3

A-

APPENDIX.

Quæ in hac parte de rectâ vivendi ratione tradidi non sunt ita disposita, ut novo aspectu videri possint; sed dispersæ à me demonstrata sunt, prout scilicet unum ex alio facilius deducere poterim. Eadem igitur hic recolligere, & ad summa capita redigere proposui.

CAPUT I.

Omnes nostri conatus, seu Cupiditates ex necessitate nostræ naturæ ita sequuntur, ut vel per ipsam solum, tanquam per proximam suam causam, possint intelligi, vel quatenus naturæ sumus pars, quæ per se absque aliis individuis non potest adæquatè concipi.

CAPUT II.

Cupiditates, quæ ex nostrâ naturâ ita sequuntur, ut per ipsam solum possint intelligi, sunt illæ, quæ ad Mentem referuntur, quatenus hæc ideis adæquatis constare concipitur; reliquæ verò Cupiditates ad Mentem non referuntur, nisi quatenus res inadæquatè concipit, & quarum vis, & incrementum non humanâ; sed rerum, quæ extra nos sunt, potentiâ definiti debet; & ideò illæ rectè actiones, hæc autem passiones vocantur; illæ namque nostram potentiam semper indicant, & hæc contra nostram impotentiam, & mutilatam cognitionem.

CAPUT III.

Nostræ actiones, hoc est, Cupiditates illæ, quæ hominis potentiâ, seu ratione definiuntur, semper bonæ sunt, reliquæ autem tam bonæ, quam malæ possunt esse. CA-

CAPUT IV.

In vitâ itaque apprime utile est, intellectum, seu rationem, quantum possumus, perficere, & in hoc uno summa hominis felicitas, seu beatitudo consistit; quippe beatitudo nihil aliud est, quam ipsa animi acquiescentia, quæ ex Dei intuitivâ cognitione oritur: at intellectum perficere nihil etiam aliud est, quam Deum, Deique attributa, & actiones, quæ ex ipsius naturæ necessitate consequuntur, intelligere. Quare hominis, qui ratione ducitur, finis ultimus, hoc est, summa Cupiditas, quæ reliquas omnes moderari studet, est illa, quâ fertur ad se, resque omnes, quæ sub ipsius intelligentiam cadere possunt, adæquatè concipiendum.

CAPUT V.

Nulla igitur vita rationalis est sine intelligentiâ, & res eatenus tantum bonæ sunt, quatenus hominem juvant, ut Mentis vitâ fruatur, quæ intelligentiâ definitur. Quæ autem contra impediunt, quò minus homo rationem perficere, & rationali vitâ frui possit, eas solummodo malas esse dicimus.

CAPUT VI.

Sed quia omnia illa, quorum homo efficiens est causa, necessariò bona sunt; nihil ergo mali homini evenire potest, nisi à causis externis; nempe quatenus pars est totius naturæ, cujus legibus humana natura obtemperare, & cui infinitis modis penè sese accommodare cogitur.

CAPUT VII.

Nec fieri potest, ut homo non sit naturæ pars, & communem ejus ordinem non sequatur; sed si inter talia individua versetur, quæ cum ipsius hominis naturâ conveniunt, eo ipso hominis agendi potentia juvabitur, & fovebitur. At si contrâ inter talia sit, quæ cum ipsius naturâ minimè conveniunt, vix absque magnâ ipsius mutatione iisdem sese accommodare poterit.

CAPUT VIII.

Quicquid in rerum naturâ datur, quod judicamus malum esse, sive posse impedire, quò minus exiltere, & vitâ rationali frui queamus, id à nobis removere câ viâ, quæ securior videtur, licet, & quicquid contrâ datur, quod judicamus bonum, sive utile esse ad nostrum esse conservandum, & vitâ rationali fruendum, id ad nostrum usum capere, & eo quocumque modo uti nobis licet; & absolute id unicuique summo naturæ jure facere licet, quod ad ipsius utilitatem conferre judicat.

CAPUT IX.

Nihil magis cum naturâ alicujus rei convenire potest, quam reliqua ejusdem speciei individua; adeoque (*per Caput 7.*) nihil homini ad suum esse conservandum, & vitâ rationali fruendum utilius datur, quam homo, qui ratione ducitur. Deinde quia inter res singulares nihil novimus, quòd homine, qui ratione ducitur, sit præstantius, nullâ ergo re magis potest unusquisque ostendere, quan-
tum

tum arte, & ingenio valeat, quàm in hominibus itâ educandis, ut tandem ex proprio rationis imperio vivant.

CAPUT X.

Quatenus homines Invidiâ, aut aliquo Odii affectu in se invicem feruntur, eatenus invicem contrarii sunt, & consequenter eò magis timendi, quò plus possunt, quàm reliqua naturæ individua.

CAPUT XI.

Animi tamen non armis, sed Amore, & Generositate vincuntur.

CAPUT XII.

Hominibus apprimè utile est, consuetudines jungere, seseque iis vinculis astringere, quibus aptius de se omnibus unum efficiant, & absolute ea agere, quæ firmandis amicitiiis inferviunt.

CAPUT XIII.

Sed ad hæc ars, & vigilantia requiritur. Sunt enim homines varii, (nam rari sunt, qui ex rationis præscripto vivunt) & tamen plerumque invidi, & magis ad vindictam, quàm ad Misericordiam proclives. Unumquemque igitur ex ipsius ingenio ferre, & sese continere, ne eorum affectus imitetur, singularis animi potentix opus est. At qui contrâ homines carpere, & vitia potiùs exprobrare, quàm virtutes docere, & hominum animos non firmare; sed frangere nõrunt, ii & sibi, & reliquis molesti sunt; unde multi præ nimia scilicet animi impatientiâ, falsoque

religionis studio, inter bruta potius, quam inter homines vivere maluerunt; ut pueri, vel adolefcentes, qui parentum jurgia æquo animo ferre nequeunt, militatum confugiunt, & incommoda belli, & imperium tyrannidis præ domesticis commodis, & paternis admonitionibus eligunt, & quidvis oneris sibi imponi patiuntur, dummodo parentes ulciscantur.

CAPUT XIV.

Quamvis igitur homines omnia plerumque ex sua libidine moderentur, ex eorum tamen communi societate multò plura commoda, quam damna sequuntur. Quare satius est eorum injurias æquo animo ferre, & studium iis adhibere, quæ concordia, & amicitia concilianda inserviunt.

CAPUT XV.

Quæ concordiam gignunt sunt illa, quæ ad justitiam, æquitatem, & honestatem referuntur. Nam homines præter id, quod iniustum, & iniquum est, etiam agrè ferunt, quod turpe habetur, sive quod aliquis receptos civitatis mores aspernatur. Amori autem conciliando illa apprimè necessaria sunt, quæ ad Religionem, & Pietatem spectant. De quibus vide Schol. 1. & 2. Prop. 37. & Schol. Prop. 46. & Schol. Prop. 73. p. 4.

CAPUT XVI.

Solet præterea concordia ex Metu plerumque gigni; sed sine fide. Adde, quòd Metus ex animi impotentia oritur,

tur, & propterea ad rationis usum non pertinet; ut nec Commiseratio, quamvis Pietatis speciem præ se ferre videatur.

CAPUT XVII.

Vincuntur præterea homines etiam largitate, præcipuè ii, qui non habent, unde comparare possint illa, quæ ad vitam sustentandam necessaria sunt. Attamen unicuique indigenti auxilium ferre, vires & utilitatem viri privati longè superat. Divitiæ namque viri privati longè impares sunt ad id suppeditandum. Unius præterea viri facultas ingenii limitatior est, quam ut omnes sibi possit amicitia jungere; quare pauperum cura integræ societati incumbit, & ad communem tantum utilitatem spectat.

CAPUT XVIII.

In beneficiis accipiendis & gratia referenda alia profus debet esse cura, de qua vide Schol. Pr. 70. & Sch. Pr. 71. p. 4.

CAPUT XIX.

Amor præterea meretricius, hoc est, generandi libido, quæ ex formâ oritur, & absolute omnis Amor, qui aliam causam præter animi libertatem agnoscit, facile in Odium transit, nisi, quod pejus est, species delirii sit, atque tum magis discordia, quam concordia fovetur. Vid. Coroll. Prop. 31. p. 3.

CAPUT XX.

Ad matrimonium quod attinet, certum est, ipsum cum ratione convenire, si Cupiditas miscendi corpora non ex

solâ formâ; sed etiam ex Amore liberos procreandi, & sapienter educandi, ingeneretur; & præterea, si utriusque, viri scilicet & femine, Amor, non solam formam; sed animi præcipuè libertatem pro causâ habeat.

CAPUT XXI.

Gignit præterea adulatio concordiam; sed sædo servitutis crimine, vel perfidiâ; nulli quippe magis adulatione capiuntur, quàm superbi, qui primi esse volunt, nec sunt.

CAPUT XXII.

Abjectioni falsâ pietatis, & religionis species inest. Et quamvis Abjectio Superbiæ sit contraria, est tamen abjectus superbo proximus. Vide Schol. Prop. 57. p. 4.

CAPUT XXIII.

Confert præterea concordia Pudor in iis tantum, quæ celari non possunt. Deinde, quia ipse Pudor species est Tristitiæ ad rationis usum non spectat.

CAPUT XXIV.

Cæteri Tristitiæ erga homines affectûs directè justitiæ, æquitati, honestati, pietati & religioni opponuntur, &, quamvis Indignatio æquitatis speciem præ se ferre videatur, ibi tamen sine lege vivitur, ubi unicuique de factis alterius iudicium ferre, & suum, vel alterius jus vindicare licet.

CAPUT XXV.

Modestia, hoc est, Cupiditas hominibus placendi, quæ
ex

ex ratione determinatur, ad Pietatem (ut in Schol. Prop. 37. p. 4. diximus) refertur. Sed, si ex affectu oriatur, Ambitio est, sive Cupiditas, quâ homines falsâ Pietatis imagine plerumque discordias, & seditiones concitant. Nam qui reliquos consilio, aut re juvare cupit, ut simul summo fruatur bono, is apprimè studebit, eorum sibi Amorem conciliare; non autem eos in admirationem traducere, ut disciplina ex ipso habeat vocabulum, nec ullas absolutè Invidiæ causas dare. In communibus deinde colloquiis cavebit hominum vitia referre, & de humanâ impotentia non nisi parè loqui curabit: at largiter de humanâ virtute, seu potentia, & quâ viâ possit perici, ut sic homines, non ex Metu, aut aversione, sed solo Lætitie affectu moti, ex rationis præscripto, quantum in se est, conentur vivere.

CAPUT XXVI.

Præter homines nihil singulare in naturâ novimus, cujus Mente gaudere, & quod nobis amicitia, aut aliquo consuetudinis genere jungere possumus; adeoque quicquid in rerum naturâ extra homines datur, id nostræ utilitatis ratio conservare non postulat; sed pro ejus vario usu conservare, destruere, vel quocunque modo ad nostrum usum adaptare nos docet.

CAPUT XXVII.

Utilitas, quam ex rebus, quæ extra nos sunt, capimus, est præter experientiam, & cognitionem, quam acquirimus ex eo, quòd easdem observamus, & ex

his formis in alias mutamus, præcipua corporis conserva-
tio; & hæc ratione res illæ imprimis utiles sunt, quæ Cor-
pus ita alere, & nutrire possunt, ut ejus omnes partes of-
ficio recte fungi queant. Nam quò Corpus aptius est, ut
pluribus modis possit affici, & corpora externa pluribus
modis afficere, eò Mens ad cogitandum est aptior. (vide
Prop. 38. & 39. p. 4.) At hujus notæ perpaucæ in naturâ
esse videntur, quare ad Corpus, ut requiritur, nutrien-
dum necesse est multis naturæ diversæ alimentis uti. Quip-
pe humanum Corpus ex plurimis diversæ naturæ parti-
bus componitur, quæ continuo alimento indigent, & va-
rio, ut totum Corpus ad omnia, quæ ex ipsius naturâ se-
qui possunt, æquè aptum sit, & consequenter ut Mens
etiam æquè apta sit ad plura concipiendum.

CAPUT XXVIII.

Ad hæc autem comparandum vix uniuscujusque vires
sufficerent, nisi homines operas mutuas traderent. Ve-
rùm omnium rerum compendium pecunia attulit, unde
factum, ut ejus imago Mentem vulgi maximè occupare
soleat; quia vix ullam Lætitia speciem imaginari possunt,
nisi concomitante nummorum ideâ, tanquam causâ.

CAPUT XXIX.

Sed hoc vitium eorum tantum est, qui non ex indigen-
tiâ, nec propter necessitates nummos quaerunt; sed quia
lucri artes didicerunt, quibus se magnificè effertur. Cate-
rum corpus ex consuetudine pascunt; sed parè, quia tan-
tum

tum de suis bonis se perdere credunt, quantum sui Cor-
poris conservationi impendunt. At qui verum nummo-
rum usum nôrunt, & divitiarum modum ex solâ indigen-
tiâ moderantur, paucis contenti vivunt.

CAPUT XXX.

Cum igitur res ille sint bonæ, quæ Corporis partes ju-
vant, ut suo officio fungantur, & Lætitia in eo consistat,
quòd hominis potentia, quatenus Mente & Corpore con-
stat, juvatur, vel augetur; sunt ergo illa omnia, quæ Læti-
tiam afferunt, bona. Attamen contrâ non cum
in finem res agunt; ut nos Lætitia afficiant, nec earum a-
gendi potentia ex nostrâ utilitate temperatur, & denique,
quoniam Lætitia plerumque ad unam Corporis partem
potissimum refertur; habent ergo plerumque Lætitia
affectûs, (nisi ratio, & vigilantia adsit) & consequenter
Cupiditates etiam, quæ ex iisdem generantur, excessum;
ad quod accedit, quòd ex affectû id primum habeamus,
quod in præsentia suave est, nec futura æquali animi affectu
æstimare possumus. Vide Schol. Pr. 44. & Schol. Pr. 60. p. 3.

CAPUT XXXI.

At superstitio id contrâ videtur statuere bonum esse,
quod Tristitiam, & id contrâ malum, quod Lætitiam af-
fert. Sed, ut jam diximus, (vide Schol. Prop. 45. p. 4.)
nemo, nisi invidus, meâ impotentia, & incommodo de-
lectatur. Nam quò majori Lætitia afficimur, eò ad majo-
rem perfectionem transimus; & consequenter eò magis
de naturâ divinâ participamus, nec Lætitia unquam mala
esse.

esse potest, quam nostræ utilitatis vera ratio moderatur. At qui contra Metu ducitur, & bonum, ut malum vitet, agit, is ratione non ducitur.

CAPUT XXXII.

Sed humana potentia admodum limitata est, & à potentia causarum externarum infinitè superatur; atque adeò potestatem absolutam non habemus, res quæ extra nos sunt ad nostrum usum aptandi. Attamen ea, quæ nobis eveniunt contra id, quod nostræ utilitatis ratio postulat, æquo animo feremus, si conscii simus nos functos nostro officio fuisse, & potentiam, quam habemus, non potuisse se còtùque extendere, ut eadem vitare possemus, nosque partem totius naturæ esse, cujus ordinem sequimur. Quod si clarè, & distinctè intelligamus, pars illa nostri, quæ intelligentià definitur, hoc est, pars melior nostri in eo planè acquiescet, & in eà acquiescentià perseverare conabitur. Nam, quatenus intelligimus, nihil appetere, nisi id, quod necessarium est, nec absolute, nisi in veris acquiescere possumus; adeoque quatenus hæc rectè intelligimus, catenus conatus melioris partis nostri cum ordine totius naturæ convenit.

Finis Quarta Partis.

ETHI-

ETHICES

Pars Quinta,

DE

Potentia Intellectus, seu de Libertate Humanâ.

PRÆFATIO.

Ranseo tandem ad alteram Ethices partem, quæ est de modo, sive viâ, quæ ad Libertatem ducit. In hæc ergo de potentia rationis agam, ostendens, quid ipsa ratio in affectus possit, & deinde, quid Mentis Libertas seu beatitudo sit, ex quibus videbimus, quantum sapiens potior sit ignaro. Quomodo autem, & quâ viâ debeat intellectus perfici, & quâ deinde arte Corpus sit curandum, ut possit suo officio rectè fungi, huc non pertinet; hoc enim ad Medicinam, illud autem ad Logicam spectat. Hic igitur, ut dixi de solâ Mentis, seu rationis potentia agam, & ante omnia, quantum, & quale imperium in affectus habeat, ad eisdem coercendum, & moderandum, ostendam. Nam nos in ipsos imperium absolutum non habere, jam supra demonstravimus. Stoicitanen putarunt, eosdem à nostrâ voluntate absolute pendere, nosque iis absolute imperare posse. Attamen ab experientia reclamante, non verò ex suis principis coacti sunt sateri, usum, & studium non parvum requiri ad eosdem coercendum, & moderandum; quod quidam exemplo duorum canum (si rectè memini)

Gg

vini:

unius scilicet domestici, alterius venatici, conatus est ostendere; nempe quia usu efficere tandem potuit, ut domesticus venari, venaticus contra à leporibus seclandis abstinere assuesceret. Huic opinioni non parum favet Cartesius. Nam statuit Animam, seu Mentem unitam precipue esse cuidam parti cerebri, glandule scilicet pineali dictæ, cuius ope Mens motus omnes, qui in corpore excitantur, & objecta externa sentit, quamque Mens eo solo, quòd vult, variè movere potest. Hanc glandulam in medio cerebri ità suspensam esse statuit, ut minimo spirituum animalium motu posset moveri. Deinde statuit, quòd hæc glans tot variis modis in medio cerebro suspendatur, quot variis modis spiritus animales in eandem impingunt, & quòd præterea tot varia vestigia in eadem imprimantur, quot varia objecta externa ipsos spiritus animales versus eandem propellant, unde fit, ut si glans postea ab Animæ voluntate, illam diversimodè movente, hoc, aut illo modo suspendatur, quo semel fuit suspensa à spiritibus, hoc, aut illo modo agitata, tum ipsa glans ipsos spiritus animales eodem modo propellet, & determinabit, ac antea à simili glandule suspensione repulsi fuerant. Præterea statuit, ut nunquamque Mentis voluntatem naturà esse unitam certo cuidam glandis motui. Ex. gr. Si quis voluntatem habet objectum remotum intendi, hæc voluntas efficiet, ut pupilla dilatetur; sed si de solâ dilatandâ pupilla cogitet, nihil proderit ejus rei habere voluntatem, quia natura non iunxit motum glandis, qui inservit impellendis spiritibus versus nervum Opticum modo conveniente dilatandæ, vel contrahendæ pupille cum voluntate eandem dilatandi, vel contrahendi; sed demum cum voluntate intendi objecta remota, vel proxima. Denique statuit, quòd, etsi unusquisque motus hujus glandule videatur

con-

conexus esse per naturam singulis ex nostris cogitationibus ab initio nostræ vitæ, aliis tamen per habitum possunt jungi, quod probare conatur art. 50. p. 1. de Pass. Animæ. Ex his concludit, nullam esse tam imbecilem Animam, quæ non possit, cum bene dirigatur, acquirere potestatem absolutam in suas Passiones. Nam hæ, ut ab eo definiuntur, sunt perceptiones, aut sensus, aut commotiones animæ, quæ ad eam speciatim referuntur, quæque producantur, conservantur, & corroborantur, per aliquem motum spirituum. (vide art. 27. p. 1. Pass. Anim.) At quandoquidem cuilibet voluntati possumus jungere motum quemcumque glandis, & consequenter spirituum; & determinatio voluntatis à solâ nostrâ potestate pendet; si igitur nostram voluntatem certis, & firmis iudiciis, secusdem quæ nostræ vitæ actiones dirigere volumus, determinemus, & motus passionum, quas habere volumus, hisce iudiciis jungamus, imperium acquiramus absolutum in nostras Passiones. Hæc est clarissimi hujus Viri sententia, (quantum ex ipsius verbis conjicio) quam ego vix credidissem à tanto Viro prolata esse, si minus acuta fuisset. Profectò mirari satis non possum, quòd vir Philosophus, qui firmiter statuerat, nihil deducere, nisi ex principis per se notis, & nihil affirmare, nisi quod clarè, & distinctè perciperet, & qui toties Scholasticos reprehenderat, quòd per occultas qualitates res obscuras voluerint explicare, Hypothesin sumpsit omnium occultâ qualitate occultiorum. Quid quaeso? per Mentis, & Corporis unionem intelligi? quem, inquam, clarum, & distinctum conceptum habet cogitationis altissimè unitæ cuidam quantitatis portionculæ vellem sanè, ut hanc unionem per proximam suam causam explicuisset. Sed ille Mentem à Corpore adeò distinctam

G g 2

con-

conceperat, ut nec hujus unionis, nec ipsius Mentis ullam singularem causam assignare potuerit; sed necesse ipsi fuerit, ad causam totius Univerſi, hoc est, ad Deum recurrere. Deinde per velum scire, quot motus gradus potest glandule istipineali Mens tribuere, & quantâ cum vi eandem suspensam tenere potest. Nam nescio an hæc glans tardius, vel celerius à Mente circumagatur, quam à spiritibus animalibus, & an motus Passivorum, quos firmus judicis acclè juxximus, non possint ab usdem iterum à causis corporeis disjungi, ex quo sequeretur, ut, quamvis Mens firmiter proposuerit contra pericula ire, atque huic decreto motus audaciae junxerit, viso tamen periculo, glans itâ suspendatur, ut Mens non, nisi de fugâ, possit cogitare; & sanè, cum nulla detur ratio voluntatis ad motum, nulla etiam datur comparatio inter Mentis, & Corporis potentiam, seu vires; & consequenter hujus vires nequaquam viribus illius determinari possunt. His adde, quòd nec hæc glans itâ in medio cerebro sita reperiatur, ut tam facile, totque modis circumagi possit, & quòd non omnes nervi ad cavitates usque cerebri protendantur. Denique omnia, quæ de voluntate, ejusque libertate asserit, omitto, quandoquidem hæc falsa esse, satis superque ostenderit. Igitur quia Mentis potentia, ut suprà ostendi, solâ intelligentiâ definitur, affectionum remedia, quæ omnes experiri quidem; sed non accuratè observare, nec distinctè videre credo, solâ Mentis cogitatione determinabunt, & ex eadem illa omnia, quæ ad ipsius beatitudinem spectant, deducemus.

AXIO.

A X I O M A T A.

I. Si in eodem subjecto duæ contrariæ actiones excitentur, debet necessarîo vel in utraqûe, vel in unâ solâ mutatione fieri, donec desinant contrariæ esse.

II. Effectus potentia definitur potentia ipsius causæ, quatenus ejus essentia per ipsius causæ essentiam explicatur, vel definitur.

Paret hoc Axioma ex Prop. 7. Part. 3.

P R O P O S I T I O I.

Prout cogitationes, rerumque ideæ ordinantur, & concatenantur in Mente, itâ corporis affectiones, seu rerum imagines ad amissum ordinantur, & concatenantur in Corpore.

D E M O N S T R A T I O.

Ordo, & connexio idearum idem est, (per Prop. 7. p. 2.) ac ordo, & connexio rerum, & vice versâ, ordo, & connexio rerum idem est, (per Coroll. Prop. 6. & 7. p. 2.) ac ordo, & connexio idearum. Quare sicuti ordo, & connexio idearum in Mente fit secundum ordinem, & concatenationem affectionum Corporis, (per Prop. 18. p. 2.) sic vice versâ (per Prop. 2. p. 3.) ordo, & connexio affectionum Corporis fit, prout cogitationes, rerumque ideæ ordinantur, & concatenantur in Mente. Q. E. D.

P R O P O S I T I O II.

Si animi commotionem, seu affectum à causæ externæ cogitatione amoveamus, & alius jungamus cogitationibus, tum Amor, seu Odium erga causam externam, ut & animi fluctuationes, quæ ex his affectibus oriuntur, destruentur.

Gg 3. DEMONSTR.

DEMONSTRATIO.

Id enim, quod formam Amoris, vel Odii constituit, est Lætitia, vel Tristitia, concomitante ideâ causæ externæ; (per *Defin.* 6. & 7. *Affect.*) hæc igitur sublata, Amoris, vel Odii forma simul tollitur; adeoque hi affectus, & qui ex his oriuntur, destruantur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO III.

Affectus, qui passio est, desinit esse passio, simulatque ejus clarum, & distinctam formam ideam.

DEMONSTRATIO.

Affectus, qui passio est, idea est confusa. (per *gener. Affect. Defin.*) Si itaque ipsius affectus clarum, & distinctam formemur ideam, hæc idea ab ipso affectu, quatenus ad solam Mentem referatur, non nisi ratione distinguetur; (per *Prop. 22. p. 2. cum ejusdem Schol.*) adeoque (per *Prop. 3. p. 3.*) affectus desinet esse passio. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Affectus igitur eò magis in nostrâ potestate est, & Mens ab eo minus patitur, quò nobis est notior.

PROPOSITIO IV.

Nulla est Corporis affectio, cujus aliquem clarum, & distinctum non possumus formare conceptum.

DEMONSTRATIO.

Quæ omnibus communia sunt, non possunt concipi nisi adæquate; (per *Prop. 38. p. 2.*) adeoque (per *Prop. 12. & Lemma 2. quod habetur post Schol. Prop. 13. p. 2.*) nulla est Corporis affectio, cujus aliquem clarum, & distinctum non possumus formare conceptum. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Hinc sequitur, nullum esse affectum, cujus non possumus aliquem clarum, & distinctum formare conceptum. Est namque affectus

fectus Corporis affectionis idea, (per *gen. Affect. Defin.*) quæ propterea (per *Prop. prac.*) aliquem clarum, & distinctum involvere debet conceptum.

SCHOLIUM.

Quandoquidem nihil datur, ex quo aliquis effectus non sequatur. (per *Prop. 36. p. 1.*) & quicquid ex ideâ, quæ in nobis est adæquata, sequitur, id omne clarè, & distinctè intelligimus; (per *Prop. 40. p. 2.*) hinc sequitur, unumquemque potestatem habere se, suosque affectus, si non absolute, ex parte saltem clarè, & distinctè intelligendi, & consequenter efficiendi, ut ab ipsdem minus patiat. Huic igitur rei præcipuè danda est opera, ut unumquemque affectum, quantum fieri potest, clarè, & distinctè cognoscamus, ut sic Mens ex affectu ad illa cogitandum determinetur, quæ clarè, & distinctè percipit, & in quibus planè acquiescit; atque adeò, ut ipse affectus à cogitatione causæ externæ separaretur, & veris jungetur cogitationibus; ex quo fiet, ut non tantum Amor, Odium, &c. destruantur; (per *Prop. 2. hujus*) sed ut etiam appetitus, seu Cupiditates, quæ ex tali affectu oriri solent, excessum habere nequeant. (per *Prop. 68. p. 4.*) Nam apprinè notandum est, unum, eundemque esse appetitum, per quem homo tam agere, quam pati dicitur. Ex gr. cum naturâ humanâ ità comparatum esse ostendimus, ut unusquisque appetat, ut reliqui ex ipsius ingenio vivant; (vide *Schol. Prop. 31. p. 3.*) qui quidem appetitus in homine, qui ratione non ducitur, passio est, quæ Ambitio vocatur, nec multum à Superbiâ discrepat; & contrâ in homine, qui ex rationis dictamine vivit, actio, seu virtus est, quæ Pietas appellatur. (Vide *Schol. 1. Prop. 37. p. 4. & 2 Demonstrat. ejusdem Prop.*) Et hoc modo omnes appetitus, seu Cupiditates catenus tantum passionibus sunt, quatenus ex ideis inadæquatis oriuntur; atque eadem virtuti accensentur, quando ab ideis adæquatis excitantur, vel generantur. Nam omnes Cupiditates, quibus ad aliquid agendum determinamur, tam oriri possunt ab inadæquatis, quam ab inadæquatis ideis. (vide *Prop. 59. p. 4.*) Atque hoc (ut eò, unde digressum sum, revertar) affectuum remedio, quod scilicet in eorum verâ cognitione consistit, nullum præstantius aliud, quod à nostrâ potest-

potestate pendeat, excogitari potest, quandoquidem nulla alia Mentis potentia datur, quam cogitandi, & adæquatæ ideas for- mandi, ut supra (per Prop. 3. p. 3.) ostendimus.

PROPOSITIO V.

Affectus erga rem, quam simpliciter, & non ut necessariam, neque ut possibilem, neque ut contingentem imaginamur, cæteris paribus, omnium est maximus.

DEMONSTRATIO.

Affectus erga rem, quàm liberam esse imaginamur, major est, quàm erga necessariam, (per Prop. 49. p. 3.) & consequenter ad- huc major, quàm erga illam, quam ut possibilem, vel contin- gentem imaginamur. (per Prop. 11. p. 4.) At rem aliquam ut li- beram imaginari nihil aliud esse potest, quàm quòd rem simplici- ter imaginamur, dum causas, à quibus ipsa ad agendum determi- nata fuit, ignoramus; (per illa, quæ in Schol. Prop. 35. p. 2. osten- dimus) ergo affectus erga rem, quam simpliciter imaginamur, cæ- teris paribus major est, quàm erga necessariam, possibilem, vel contingentem, & consequenter maximus. Q. E. D.

PROPOSITIO VI.

Quatenus Mens res omnes, ut necessarias intelligit, eatenus majorem in affectus potentiam habet, seu minus ab ipsæm pati- tur.

DEMONSTRATIO.

Mens res omnes necessarias esse intelligit, (per Prop. 29. p. 1.) & infinito causarum nexu determinari ad existendum, & operan- dum; (per Prop. 28. p. 1.) adeoque (per Prop. præc.) eatenus effi- cit, ut ab affectibus, qui ex iis oriuntur, minus patiatur, & (per Prop. 48. p. 3.) minus erga ipsas afficiatur. Q. E. D.

SCHOLIUM.

Quò hæc cognitio, quòd scilicet res necessariæ sint, magis circa
res

res singulares, quas distinctius, & magis vividè imaginamur, ver- satur, eò hæc Mentis in affectus potentia major est, quòd ipsa etiam experientia testatur. Videmus enim Tristitiam boni alicujus, quod perit, mitigari, simulac homo, qui id perdidit, confide- rat bonum illud servari nullâ ratione potuisse. Sic etiam vide- mus, quòd nemo miseretur infantis, propterea quòd nescit loqui, ambulare, ratiocinari, & quòd denique tot annos quasi sui in- seculi vivat. At si plerique adulti, & unus, aut alter infans nasce- rentur, tum unamquemque misereret infantum; quia tum ipsam infantiam, non ut rem naturalem, & necessariam, sed ut naturæ vitium, seu peccatum consideraret; & ad hunc modum plura alia notare possemus.

PROPOSITIO VII.

Affectus, qui ex ratione oriuntur, vel excitantur, si ratio temporis habeatur, potentiores sunt iis, qui ad res singulares refe- rantur, quas ut absentes contemplamur.

DEMONSTRATIO.

Rem aliquam absentem non contemplamur ex affectu, quo eandem imaginamur; sed ex eo, quòd Corpus alio afficitur affe- ctu, qui ejusdem rei existentiam secludit. (per Prop. 17. p. 2.) Quare affectus, qui ad rem, quam ut absentem contemplamur, re- fertur, ejus naturæ non est, ut reliquas hominis actiones, & po- tentiam superet; (de quibus vide Prop. 6. p. 4.) sed contrà ejus na- turæ est, ut ab iis affectionibus, quæ existentiam externæ ejus causæ secludunt, coerceri aliquo modo possit. (per Prop. 9. p. 4.) At affectus, qui ex ratione oritur, refertur necessariò ad commu- nes rerum proprietates, (vide rationis Defini. in 2. Schol. Prop. 40. p. 2.) quas semper ut præsentem contemplamur, (Nam nihil dari potest, quod earum præsentem existentiam secludat) & quas sem- per eodem modo imaginamur: (per Prop. 38. p. 2.) Quare talis affectus idem semper manet, & consequenter (per Ax. 1. hujus) affectus, qui eidem sunt contrarii, quique à suis causis externis non foveantur, eidem magis magisque sese accommodare debebunt,

H

do-

donec non amplius sint contrarii, & eatenus affectus, qui ex ratione oritur, est potentior. *Q. E. D.*

PROPOSITIO VIII.

Quò affectus aliquis à pluribus causis simul concurrentibus excitatur, eò major est.

DEMONSTRATIO.

Plures cause simul plius possunt, quam si pauciores essent: (*per Prop. 7. p. 3.*) adeoque, (*per Prop. 5. p. 4.*) quò affectus aliquis à pluribus causis simul excitatur, eò fortior est. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hæc Propositio patet etiam ex Axiomate 2. hujus Partis.

PROPOSITIO IX.

Affectus, qui ad plures, & diversas causas refertur, quas Mens cum ipso affectu simul contempletur, minus noxius est, & minus per ipsum patitur, & erga unamquamque causam minus afficitur, quam alius æque magnus affectus, qui ad unam solam, vel pauciores causas refertur.

DEMONSTRATIO.

Affectus eatenus tantum malus, seu noxius est, quatenus Mens ab eo impeditur, quò minus possit cogitare: (*per Prop. 26. & 27. p. 4.*) adeoque ille affectus, à quo Mens ad plura simul objecta contemplantum determinatur, minus noxius est, quam alius æque magnus affectus, qui Mentem vi solâ unius, aut pauciorum objectorum contemplatione ita detinet, ut de aliis cogitare nequeat, quod erat primum. Deinde, quia Mentis essentia, hoc est, (*per Prop. 7. p. 3.*) potentia in solâ cogitatione consistit: (*per Prop. 11. p. 3.*) ergo Mens per affectum, à quo ad plura simul contemplantum determinatur, minus patitur, quam per æque magnum affectum, qui Mentem in solâ unius, aut pauciorum objectorum contemplatione occupatam tenet, quod erat secundum. Denique

hic

hic affectus, (*per Prop. 48. p. 1.*) quatenus ad plures causas externas refertur, est etiam erga unamquamque minor. *Q. E. D.*

PROPOSITIO X.

Quandiu affectibus, qui nostræ naturæ sunt contrarii, non consistamur, tandiu potestatem habemus ordinandi, & concatenandi Corporis affectiones secundum ordinem ad intellectum.

DEMONSTRATIO.

Affectus, qui nostræ naturæ sunt contrarii, hoc est, (*per Prop. 30. p. 4.*) qui mali sunt, eatenus mali sunt, quatenus impediunt, quò minus Mens intelligat. (*per Prop. 27. p. 4.*) Quandiu igitur affectibus, qui nostræ naturæ contrarii sunt, non consistamur, tandiu Mentis potentia, quæ res intelligere conatur, (*per Prop. 26. p. 4.*) non impeditur, atque adeò tandiu potestatem habet claras, & distinctas ideas formandi, & alias ex aliis deducendi; (*vide 2. Schol. Prop. 40. & Schol. Prop. 47. p. 2.*) & consequenter, (*per Prop. 1. hujus*) tandiu potestatem habemus ordinandi, & concatenandi affectiones Corporis secundum ordinem ad intellectum. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Hæc potestate rectè ordinandi, & concatenandi Corporis affectiones efficere possumus, ut non facile malis affectibus afficiamur. Nam (*per Prop. 7. hujus*) major vis requiritur ad Affectus, secundum ordinem ad intellectum ordinatos, & concatenatos coercendum, quam incertos, & vagos. Optimum igitur, quod efficere possumus, quandiu nostrorum affectuum perfectam cognitionem non habemus, est rectam vivendi rationem, sic certa vitæ dogmata concipere, eaque memoriæ mandare, & rebus particularibus, in virâ frequenter obvius, continuo applicare, ut sic nostra imaginario latè iisdem afficiatur, & nobis in promptu sint semper. Ex. gr. inter vitæ dogmata posuimus, (*vide Prop. 46. p. 4. cum ejusdem Schol.*) Odium Amore, seu Generositate vincendum, non autem reciproco Odio compensandum. Ut autem hoc rationis præscriptum

Hh 2

ptum

ptum semper in promptu habeamus, ubi usus erit, cogitandæ, & sæpe meditandæ sunt communes hominum injuriæ, & quomodo, & quâ viâ Generositate optimè propulserunt; sic enim imaginem injuriæ imaginationi hujus dogmatis jungemus, & nobis (per Prop. 18. p. 2.) in promptu semper erit, ubi nobis injuria afferetur. Quod si etiam in promptu habuerimus rationem nostrî veri utilis, ac etiam boni, quod ex mutua amicitia, & communi societate sequitur, & præterea quod ex rectâ vivendi ratione summa animi acquiescentia oriatur, (per Prop. 52. p. 4.) & quod homines, ut reliqua, ex natura necessitate agant: tum injuria, sive Odium, quod ex eadem oriri solet, minimam imaginationis partem occupabit, & facillè superabitur; vel si Ira, quæ ex maximis injuriis oriri solet, non adeò facillè superetur, superabitur tamen, quamvis non sine animi fluctuatione, longè minore temporis spatio, quàm si hæc non ita præmeditata habuissent, ut patet ex Propositione 6. 7. & 8. hujus Partis. De Animositate ad Metum deponendum eodem modo cogitandum est; enumeranda scilicet sunt, & sæpe imaginanda communia vitæ pericula, & quomodo animi præsentia, & fortitudine optimè vitari, & superari possunt. Sed notandum, quod nobis in ordinandis nostris cogitationibus, & imaginibus semper attendendum est, (per Coroll. Prop. 63. p. 4. & Prop. 59. p. 3.) ad illa, quæ in unâ quaque re bona sunt, ut sic semper ex Latitiæ affectu ad agendum determinemur. Ex. gr. si quis videt, se nimis gloriam sectari, de ejus recto usu cogitet, & in quem finem sectanda sit, & in quibus mediis acquiri possit; sed non de ipsius abusu, & vanitate, & hominum inconstantiâ, vel aliis hujusmodi, de quibus nemo, nisi ex animi ægritudine, cogitat; talibus enim cogitationibus maximè ambitiosi se maximè afficiant, quando de assequendo honore, quem ambiunt, desperant; & dum litam evomunt, sapientes videri volunt. Quare certum est, eos gloriæ maximè esse cupidos, qui de ipsius abusu, & mundi vanitate maximè clamant. Nec hoc ambitiosius proprium, sed omnibus commune est, quibus fortuna est adversa, & animo impotentes sunt. Nam pauper etiam avarus de abusu pecuniæ, & divitum vitis non cessat loqui; quo nihil aliud efficit, quàm se afflictere, & aliis ostendere, se non tantum pau-

per-

peritatem suam; sed etiam aliorum divitias iniquo animo ferre. Sic etiam, qui malè ab amafia excepti sunt, nihil cogitant, quàm de mulierum inconstantiâ, & fallaci animo, & reliquis earundem decantatis vitis, quæ omnia statim oblivioni tradunt, simulac ab amafia iterum recipiuntur. Qui itaque suos affectus, & appetitus ex solo Libertatis amore moderari studet, is, quantum potest, nitetur, virtutes, earumque causas noscere, & animum gaudio, quod ex earum verâ cognitione oritur, implere; at minime hominum vitia contemplari, hominesque obtrectare, & falsâ libertatis specie gaudere. Atque hæc quod diligenter observavit, (neque enim difficilia sunt) & exercebit, nam ille brevi temporis spatio actiones suas ex rationis imperio plerumque dirigere poterit.

PROPOSITIO XI.

Quò imago aliqua ad plures res refertur, eò frequentior est, seu sapius viget, & Mentem magis occupat.

DEMONSTRATIO.

Quò enim imago, seu affectus ad plures res refertur, eò plures dantur cause, à quibus excitari, & foveri potest, quas omnes Mens (per Hypothésin) ex ipso affectu simul contempletur; atque adeò affectus eò frequentior est, seu sapius viget, & (per Prop. 8. hujus) Mentem magis occupat. Q. E. D.

PROPOSITIO XII.

Rerum imagines facilius imaginibus, quæ ad res referuntur, quas clarè, & distinctè intelligimus, junguntur, quàm aliis.

DEMONSTRATIO.

Res, quas clarè, & distinctè intelligimus, vel rerum communes proprietates sunt, vel quæ ex iis deducuntur, (vide rationis Defin. in 2. Schol. Prop. 40. p. 2.) & consequenter sapius, (per Prop. præc.) in nobis excitantur; adeoque facilius fieri potest, ut res alias simul cum his, quàm cum aliis contemplerur, & conse-

Hh 3

quen-

quenter (per Prop. 18. p. 2.) ut facilius cum his, quàm cum aliis, jungantur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XIII.

Quò imago aliqua pluribus aliis juncta est, sapius viget.

DEMONSTRATIO.

Nam, quò imago aliqua pluribus aliis juncta est, eò (per Prop. 18. p. 2.) plures causæ dantur, à quibus excitari potest. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XIV.

Mens efficere potest, ut omnes Corporis affectiones, seu verum imagines ad Dei ideam referantur.

DEMONSTRATIO.

Nulla est Corporis affectio, cujus aliquod clarum, & distinctum non possit Mens formare conceptum; (per Prop. 4. hujus) adeoque efficere potest, (per Prop. 15. p. 1.) ut omnes ad Dei ideam referantur. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XV.

Qui se, suosque affectus clarè, & distinctè intelligit, Deum amat, & eò magis, quò se, suosque affectus magis intelligit.

DEMONSTRATIO.

Qui se, suosque affectus clarè, & distinctè intelligit, lætatur, (per Prop. 53. p. 3.) idque concomitante ideâ Dei; (per Prop. præced.) atque adeò (per 6. Affect. Defin.) Deum amat, & (per eandem rationem) eò magis, quò se, suosque affectus magis intelligit. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XVI.

Hic erga Deum Amor Mentem maximè occupare debet.

DEMONSTRATIO.

Est enim hic Amor junctus omnibus Corporis affectionibus, (per

(per Prop. 14. hujus) quibus omnibus fovetur; (per Prop. 15. hujus) atque adeò (per Prop. 11. hujus) Mentem maximè occupare debet. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XVII.

Deus expers est passionum, nec nullo Lætitie, aut Tristitie affectu afficitur.

DEMONSTRATIO.

Idez omnes, quatenus ad Deum referuntur, veræ sunt, (per Prop. 32. p. 2.) hoc est, (per Defin. 4. p. 2.) adæquate; atque adeò (per Affect. gen. Defin.) Deus expers est passionum. Deinde Deus neque ad majorem, neque ad minorem perfectionem transire potest; (per 2. Coroll. Prop. 20. p. 1.) adeoque (per 2. & 3. Affect. Defin.) nullo Lætitie, neque Tristitie affectu afficitur. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Deus propriè loquendo neminem amat, neque odio habet. Nam Deus (per Prop. præc.) nullo Lætitie, neque Tristitie affectu afficitur, & consequenter (per 6. & 7. Affect. Defin.) neminem etiam amat, neque odio habet.

PROPOSITIO XVIII.

Nemo potest Deum odio habere.

DEMONSTRATIO.

Idea Dei, quæ in nobis est, est adæquata, & perfecta; (per Prop. 46. & 47. p. 2.) adeoque quatenus Deum contemplanur, catenus agimus, (per Prop. 3. p. 3.) & consequenter (per Prop. 59. p. 3.) nulla potest dari Tristitia concomitante ideâ Dei, hoc est, (per 7. Affect. Defin.) nemo Deum odio habere potest. *Q. E. D.*

COROLLARIUM.

Amor erga Deum in odium verti nequit.

SCHOLIUM.

At obijci potest, quòddam Deum omnium rerum causam intelli-

telligimus, eo ipso Deum Tristitiæ causam consideramus. Sed ad hoc respondeo, quod quatenus Tristitiæ causas intelligimus, eatenus (per Prop. 3. hujus) ipsa definit esse passio, hoc est, (per Prop. 59. p. 3.) eatenus definit esse Tristitia; atque adeo, quatenus Deum Tristitiæ causam esse intelligimus, eatenus lætiamur.

PROPOSITIO XIX.

Qui Deum amat, contrari non potest, ut Deus ipsum contrari amet.

DEMONSTRATIO.

Si homo id conaretur, cuperet ergo, (per Coroll. Prop. 17. hujus) ut Deus, quem amat, non esset Deus, & consequenter, (per Prop. 19. p. 3.) contritari cuperet, quod (per Prop. 28. p. 3.) est absurdum. Ergo, qui Deum amat, &c. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XX.

Hic erga Deum Amor, neque Invidia, neque Zelotypie affectu inquirari potest; sed eo magis fovetur, quo plures homines eodem Amoris vinculo cum Deo junctos imaginamur.

DEMONSTRATIO.

Hic erga Deum Amor summum bonum est, quod ex dictamine rationis appetere possumus, (per Prop. 28. p. 4.) & omnibus hominibus commune est, (per Prop. 36. p. 4.) & omnes, ut eodem gaudeant, cupimus; (per Prop. 37. p. 4.) atque adeo (per 23. Aff. Desin.) Invidia affectu maculari nequit, neque etiam (per Prop. 18. hujus, & Desin. Zelotypie, quam vide in Schol. Prop. 35. p. 3.) Zelotypie affectu; sed contrari (per Prop. 31. p. 3.) eo magis foveri debet, quo plures homines eodem gaudere imaginamur. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Possumus hoc eodem modo ostendere, nullum dari affectum, qui huic Amori directè sit contrarius, à quo hic ipse Amor possit destrui; atque adeo concludere possumus, hunc erga Deum Amorem

tem omnium affectuum esse constantissimum, nec, quatenus ad Corpus refertur, posse destrui, nisi cum ipso Corpore. Cujus autem naturæ sit, quatenus ad solam Mentem refertur, postea videbimus. Atque his omnia affectuum remedia, sive id omne, quod Mens, in se solâ considerata, adversus affectus potest, comprehendere; ex quibus apparet, Mentis in affectus potentiam consistere. P. In ipsâ affectuum cognitione. (vide Schol. Prop. 4. hujus) II°. In eo, quod affectus à cogitatione causæ externæ, quam confusè imaginamur, separatur. (vide Prop. 2. cum eodem Schol. & Prop. 4. hujus) III°. In tempore, quo affectiones, quæ ad res, quas intelligimus, referuntur, illas superant, quæ ad res referuntur, quas confusè, seu mutilatè concipimus. (vide Prop. 7. hujus) IV°. In multitudine causarum, à quibus affectiones, quæ ad res communes proprietates, vel ad Deum referuntur, foverunt. (vide Prop. 9 & 11. hujus) V°. Denique in ordine, quo Mens suos affectus ordinare, & invicem concatenare potest. (vide Schol. Prop. 10 & insuper Prop. 12. 13. & 14. hujus) Sed ut hæc Mentis in affectus potentia melius intelligatur, venit apprime notandum, quod affectus à nobis magni appellantur, quando unius hominis affectum cum affectu alterius comparamus, & unum magis, quam alium eodem affectu consiliari videmus; vel quando unius, ejusdemque hominis affectus ad invicem comparamus, eundemque uno affectu magis, quam alio affici, sive moveri comperimus. Nam (per Prop. 5. p. 4.) vis cujuscunque affectus definitur potentia causæ externæ cum nostrâ comparatâ. At Mentis potentia solâ cognitione definitur; impotentia autem, seu passio à solâ cognitionis privatione, hoc est, ab eo, per quod idæ dicuntur inadæquate, æstimatur; ex quo sequitur, Mentem illam maximè pati, cujus maximam partem idæ inadæquate constituunt, itâ ut magis per id, quod patitur, quam per id, quod agit, dignoscatur; & illam contrari maximè agere, cujus maximam partem idæ adæquate constituunt, itâ ut, quamvis huic tot inadæquate idæ, quam illi infinitæ, magis tamen per illas, quæ humanæ virtuti tribuuntur, quam per has, quæ humanam impotentiam arguunt, dignoscatur. Deinde notandum, animi ægritudines, & infortunia

potissimam originem trahere ex nimio Amore erga rem, quæ multæ variationibus est obnoxia, & cuius nunquam compotes esse possumus. Nam nemo de re ullâ, nisi quam amat, sollicitus, anxiusve est, neque injuriæ, suspiciones, inimicitia, &c. oriuntur, nisi ex Amore erga res, quarum nemo potest reverâ esse compos. Ex his itaque facile concipimus, quid clara, & distincta cognitio, & præcipuè tertium illud cognitionis genus, (*de quo vide Schol. Prop. 47. p. 2.*) cujus fundamentum est ipsa Dei cognitio, in affectûs potest, quos nempe, quatenus passiones sunt, si non absolutè tollit, (*vide Prop. 3. cum Schol. Prop. 4. hujus*) saltem efficit, ut minimam Mentis partem constituent. (*vide Prop. 14. hujus*) Deinde Amorem gignit erga rem immutabilem, & æternam, (*vide Prop. 15. hujus*) & cuius reverâ sumus compotes. (*vide Prop. 45. p. 2.*) & propterea nullis vitiis, quæ in communi Amore insunt, inquinari; sed qui semper major, ac major esse potest, (*per Prop. 15. hujus*) & Mentis maximam partem occupare, (*per Prop. 16. hujus*) lateque afficere. Atque his omnia, quæ præsentem hanc vitam spectant, absolvi. Nam quod in hujus Scholii principio dixi, me his paucis omnia affectuum remedia amplexum esse, facile poterit unusquisque videre, qui ad hæc, qui in hoc Scholio diximus, & simul ad Mentis, ejusque affectuum definitiones, & denique ad Propositiones 1. & 3. Partis 3. attenderit. Tempus igitur jam est, ut ad illa transeam, quæ ad Mentis durationem sine relatione ad Corpus pertinent.

PROPOSITIO XXI.

Mens nihil imaginari potest, neque rerum præteritarum recordari, nisi durante Corpore.

DEMONSTRATIO.

Mens actualem sui Corporis existentiam non exprimit, neque etiam Corporis affectiones, ut actuales, concipit, nisi durante Corpore, (*per Coroll. Prop. 8. p. 2.*) & consequenter (*per Prop. 26. p. 2.*) nullum corpus, ut actu existens, concipit, nisi durante suo Corpore, ac proinde nihil imaginari, (*vide Imaginat. Defin. in Schol. Prop.*

Pr. 17. p. 2.) neque rerum præteritarum recordari potest, nisi durante Corpore. (*Vide Defin. Memoria in Schol. Prop. 18. p. 2.*) *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXII.

In Deo tamen datur necessariò idea, quæ hujus, & illius Corporis humani essentiam sub æternitatis specie exprimit.

DEMONSTRATIO.

Deus non tantum est causa hujus, & illius Corporis humani existentia; sed etiam essentia, (*per Prop. 25. p. 1.*) quæ propterea per ipsam Dei essentiam necessariò debet concipi, (*per Axiom. 4. p. 1.*) idque æternâ quâdam necessitate, (*per Prop. 16. p. 1.*) qui quidem conceptus necessariò in Deo dari debet, (*per Prop. 3. p. 2.*) *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXIII.

Mens humana non potest cum Corpore absolute destrui; sed ejus aliquid remanet, quod æternum est.

DEMONSTRATIO.

In Deo datur necessariò conceptus, seu idea, quæ Corporis humani essentiam exprimit, (*per Prop. præc.*) quæ propterea aliquid necessariò est, quod ad essentiam Mentis humanæ pertinet. (*per Prop. 13. p. 2.*) Sed Menti humanæ nullam durationem, quæ tempore definiti potest, tribuimus, nisi quatenus Corporis actualem existentiam, quæ per durationem explicatur, & tempore definiti potest, exprimit, hoc est, (*per Coroll. Prop. 8. p. 2.*) ipsi durationem non tribuimus, nisi durante Corpore. Cum tamen aliquid nihilominus sit id, quod æternâ quâdam necessitate per ipsam Dei essentiam concipitur, (*per Prop. præc.*) erit necessariò hoc aliquid, quod ad Mentis essentiam pertinet, æternum. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Est, uti diximus, hæc idea, quæ Corporis essentiam sub specie æternitatis exprimit, certus cogitandi modus, qui ad Mentis essentiam pertinet, quique necessariò æternum est. Nec tamen fieri

potest, ut recordemur nos ante Corpus existisse, quandoquidem nec in corpore ulla ejus vestigia dari, nec aternitas tempore definiri, nec ullam ad tempus relationem habere potest. At nihilominus sentimus, experimurque, nos aternos esse. Nam Mens non minus res illas sentit, quas intelligendo concipit, quam quas in memoria habet. Mentis enim oculi, quibus res videt, observatque, sunt ipsæ demonstrationes, Quamvis itaque non recordemur nos ante Corpus existisse, sentimus tamen Mentem nostram, quatenus Corporis essentiam sub aternitatis specie involvit, aternam esse, & hanc ejus existentiam tempore definiri, sive per durationem explicari non posse. Mens igitur nostra eatenus tantum potest dici durare, ejusque existentia certo tempore definiri potest, quatenus ad unam Corporis existentiam involvit, & eatenus tantum potentiam habet rerum existentiam tempore determinandi, easque sub duratione concipiendi.

PROPOSITIO XXIV.

Quò magis res singulares intelligimus, eò magis Deum intelligimus.

DEMONSTRATIO

Patet ex Coroll. Prop. 25. p. 1.

PROPOSITIO XXV.

Summus Mentis conatus, summaque virtus est res intelligere tertio cognitionis genere.

DEMONSTRATIO.

Tertium cognitionis genus procedit ab adæquatâ ideâ quorundam Dei attributorum ad adæquatam cognitionem essentia rerum; (vide hujus Defin. in 2. Schol. Prop. 40. p. 2.) & quò magis hoc modo res intelligimus, eò magis (per Prop. præc.) Deum intelligimus, ac proinde (per Prop. 28. p. 4.) summa Mentis virtus, hoc est, (per Defin. 8. p. 4.) Mentis potentia, seu natura, sive (per Prop. 7. p. 1.) summus conatus est res intelligere tertio cognitionis genere. Q. E. D.

P R O -

PROPOSITIO XXVI.

Quò Mens aptior est ad res tertio cognitionis genere intelligendum, eò magis cupit, eas eodem hoc cognitionis genere intelligere.

DEMONSTRATIO

Patet. Nam quatenus concipimus Mentem aptam esse ad res hoc cognitionis genere intelligendum, eatenus eandem determinatam concipimus ad res eodem cognitionis genere intelligendum, & consequenter, (per 1. Affect. Defin.) quò Mens ad hoc aptior est, eò magis hoc cupit. Q. E. D.

PROPOSITIO XXVII.

Ex hoc tertio cognitionis genere summa, que dari potest, Mentis acquiescentia oritur.

DEMONSTRATIO.

Summa Mentis virtus est Deum cognoscere, (per Prop. 28. p. 4.) sive res tertio cognitionis genere intelligere; (per Prop. 25. hujus) quæ quidem virtus eò major est, quò Mens hoc cognitionis genere magis res cognoscit; (per Prop. 24. hujus) adeoque qui res hoc cognitionis genere cognoscit, is ad summam humanam perfectionem transit, & consequenter, (per 2. Affect. Defin.) summâ lætitiâ afficitur, idque (per Prop. 43. p. 2.) concomitante idea sui, suæque virtutis, ac proinde (per 25. Affect. Defin.) ex hoc cognitionis genere summa, que dari potest, oritur acquiescentia. Q. E. D.

PROPOSITIO XXVIII.

Conatus, seu Cupiditas cognoscendi res tertio cognitionis genere, oriri non potest ex primo; at quidem ex secundo cognitionis genere.

DEMONSTRATIO.

Hæc Propositio per se patet. Nam quicquid clarè, & distinctè
li 3 intel-

intelligimus, id vel per se, vel per aliud, quod per se concipitur, intelligimus, hoc est, ideæ, quæ in nobis claræ, & distinctæ sunt, sive quæ ad tertium cognitionis genus referuntur, (vide 2. Schol. Prop. 40. p. 2.) non possunt sequi ex ideis mutilatis, & confusis, quæ (per idem Schol.) ad primum cognitionis genus referuntur; sed ex ideis adæquatis, sive (per idem Schol.) ex secundo, & tertio cognitionis genere; ac proinde (per 1. Affct. Defin.) Cupiditas cognoscendi res tertio cognitionis genere non potest oriri ex primo; at quidem ex secundo. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXIX.

Quicquid Mens sub specie æternitatis intelligit, id ex eo non intelligit, quod Corporis præsentem actualem existentiam concipit; sed ex eo, quod Corporis essentiam concipit sub specie æternitatis.

DEMONSTRATIO.

Quatenus Mens præsentem sui Corporis existentiam concipit, eatenus durationem concipit, quæ tempore determinari potest, & eatenus tantum potentiam habet concipiendi res cum relatione ad tempus. (per Prop. 21. hujus & Prop. 26. p. 2.) At æternitas per durationem explicari nequit. (per Defin. 8. p. 1. & ipsius explanation.) Ergo Mens eatenus potentiam non habet concipiendi res sub specie æternitatis; sed quia de naturâ rationis est res sub specie æternitatis concipere, (per 2. Coroll. Prop. 44. p. 2.) & ad Mentis naturam etiam pertinet Corporis essentiam sub specie æternitatis concipere, (per Prop. 23. hujus) & præter hæc duo nihil aliud ad Mentis essentiam pertinet. (per Prop. 13. p. 2.) Ergo hæc potentia concipiendi res sub specie æternitatis ad Mentem non pertinet, nisi quatenus Corporis essentiam sub specie æternitatis concipit. *Q. E. D.*

SCHOLIUM.

Res duobus modis à nobis ut actuales concipiuntur, vel quatenus eisdem cum relatione ad certum tempus, & locum existere, vel quatenus ipsas in Deo contineri, & ex naturæ divinæ necessitate

con-

consequi concipimus. Quæ autem hæc secundo modo ut veræ, seu reales concipiuntur, eas sub æternitatis specie concipimus, & earum ideæ æternæ, & infinitam Dei essentiam involvunt, ut Propositione 45. Partis 2. ostendimus, cujus etiam Scholium vide.

PROPOSITIO XXX.

Mens nostra, quatenus se, & Corpus sub æternitatis specie cognoscit, eatenus Dei cognitionem necessario habet, scilicet se in Deo esse, & per Deum concipi.

DEMONSTRATIO.

Æternitas est ipsa Dei essentia, quatenus hæc necessariam involvit existentiam. (per Defin. 8. p. 1.) Res igitur sub specie æternitatis concipere, est res concipere, quatenus per Dei essentiam, ut entia realia, concipiuntur, sive quatenus per Dei essentiam involvunt existentiam; adeoque Mens nostra, quatenus se, & Corpus sub specie æternitatis concipit, eatenus Dei cognitionem necessario habet, scilicet &c. *Q. E. D.*

PROPOSITIO XXXI.

Tertium cognitionis genus pendet à Mente, tanquam à formali causâ, quatenus Mens ipsa æterna est.

DEMONSTRATIO.

Mens nihil sub æternitatis specie concipit, nisi quatenus sui Corporis essentiam sub æternitatis specie concipit, (per Prop. 29. hujus) hoc est, (per Prop. 21. & 23. hujus) nisi quatenus æterna est; adeoque (per Prop. præc.) quatenus æterna est, Dei habet cognitionem, quæ quidem cognitio est necessario adæquata, (per Prop. 46. p. 2.) ac proinde Mens, quatenus æterna est, ad illa omnia cognoscendum est apta, quæ ex datâ hæc Dei cognitione consequi possunt, (per Prop. 40. p. 2.) hoc est, ad res tertio cognitionis genere cognoscendum, (vide hujus Defin. in 2. Schol. Prop. 40. p. 2.) cujus propterea Mens, (per Defin. 1. p. 3.) quatenus æterna est, causa est adæquata, seu formalis. *Q. E. D.*

SCHO-